



RAPORT KOŃCOWY

Nisze rynkowe w obszarze współpracy podmiotów ekonomii społecznej i jednostek samorządu terytorialnego w powiecie lidzbarskim

Raport wykonany został przez pracowników Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie na zlecenie Elbląskiego Stowarzyszenia Wspierania Inicjatyw Pozarządowych, w ramach projektu

Inkubatory Przedsiębiorczości Społecznej

współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Priorytet: VII Promocja Integracji Społecznej

Działanie: 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej

Poddziałanie: 7.2.2 Wsparcie ekonomii społecznej

Czas badania: wrzesień 2013 - luty 2014

Redaktor raportu

dr Majka Łojko

Praca wolontariacka

dr Monika Grochalska





Spis treści

WSTĘP3

Ekonomia społeczna – kilka uwag tytułem wstępu 4

Nisze rynkowe – ustalenia definicyjne 6

Rozdział I. Metodologia badań 11

1.1 Cel i przedmiot badań 11

1.2 Problemy badawcze 12

1.3 Zastosowane metody badawcze 13

1.4 Charakterystyka terenu badań 15

1.5 Sytuacja podmiotów ekonomii społecznej na terenie powiatu lidzbarskiego 17

Rozdział II. Analiza wyników badań własnych 20

2.1 Raport z badania fokusowego 20

2.2 Analiza badań ankietowych 28

2.3 Analiza indywidualnych wywiadów pogłębionych 40

Wnioski i rekomendacje 45

Bibliografia 54

ANEKS METODOLOGICZNY 56



WSTĘP

Prezentowany raport pt.: *Nisze rynkowe w obszarze współpracy podmiotów ekonomii społecznej i jednostek samorządu terytorialnego w powiecie lidzbarskim* stanowi część składową szeroko zakrojonych działań projektowych pod nazwą *Inkubatory Przedsiębiorczości Społecznej* współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Program Operacyjny Kapitał Ludzki Priorytet: VII Promocja Integracji Społecznej Działanie: 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej, Poddziałanie: 7.2.2 Wsparcie ekonomii społecznej.

Niniejszy raport stanowi podsumowanie badania zrealizowanego na zlecenie Elbląskiego Stowarzyszenia Wspierania Inicjatyw Pozarządowych dotyczącego obszarów działalności gospodarczej dla podmiotów ekonomii społecznej.

Raport dostarcza wiedzy na temat barier oraz wyzwań i szans dla kontraktowania zadań pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, biznesem lokalnym a podmiotami ekonomii społecznej. Dzięki przeprowadzonym badaniom w tym obszarze może on przyczynić się do uzyskania niezbędnych informacji przez osoby i instytucje prowadzące lub planujące uruchomienie podmiotów ekonomii społecznej.

Wyjaśnienie skrótów używanych w dalszej części raportu:

ESWIP – Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych

PES – podmioty ekonomii społecznej

JST – jednostki samorządu terytorialnego



Ekonomia społeczna – kilka uwag tytułem wstępu¹

Prowadzony dyskurs w przestrzeni publicznej i naukowej wokół ekonomii społecznej w zasadzie jest dyskusją o kształcie gospodarki i rozwoju społecznego, o tym, jak zmienia się i jak powinna się zmieniać rola gospodarki. Tymczasem ekonomia społeczna może stać się istotnym elementem uzupełniającym politykę społeczną państwa.

Ekonomia społeczna jest kategorią złożoną, łączącą zarówno ekonomiczne, jak i społeczne aspekty aktywności obywatelskiej. Jej miejsce i rolę w społeczeństwie wyznacza specyficzny rodzaj przedsiębiorczości i zaradności społecznej wynikający przede wszystkim z inicjatywy obywatelskiej².

Sektor ekonomii społecznej wkomponowuje się w ideę budowania demokracji uczestniczącej poprzez nową wizję ładu społecznego oraz integrację społeczności lokalnych. Połączenie wartości solidarności i indywidualnego zaangażowania ekonomicznego może – choć nie musi – budować nowe, aktywne formuły uczestnictwa lokalnego. Mogą one stanowić element polityki wzrostu zatrudnienia poprzez wypełnianie przestrzeni lokalnej w sferze usług społecznych oraz umożliwianie zatrudnienia grup szczególnie zagrożonych na rynku. Ponadto, stanowią istotny instrument procesu integracji społecznej, kreujący przewartościowanie ról zawodowych i społecznych poprzez budowanie wspólnot opartych o solidarność, zamiast zależności i stanowią również instrument rozwoju społeczności lokalnej, poprzez dostarczanie obywatelom usług użyteczności publicznej³.

Ekonomia społeczna jest jedną z gałęzi ekonomii, w której równolegle z celami gospodarczymi realizuje się cele społeczne. Celami gospodarczymi rządzi na poziomie mikroekonomii rachunek ekonomiczny, zaś celem społecznym przyświeca realizacja zadań publicznych, zrównoważonego rozwoju oraz rozwijanie kapitału społecznego. W praktyce ekonomia społeczna to działalność podmiotów ekonomii społecznej (PES).

Pojęcie ekonomii społecznej – określanej również gospodarką społeczną lub ekonomią solidarną - jest jednym z bardziej dyskusyjnych terminów w Polsce. Usiłuje się je charakteryzować i

¹ Poniższy tekst wykorzystuje fragment artykułu M. Łojko, *Corporate social responsibility of social economy entities in Poland*, [w:] *Corporate social (ir) responsibility*, ed. Agata Lulewicz-Sas, Białystok University of Technology, Białystok, 2013.

² A. Leszkiewicz, *Miejsce przedsiębiorstw społecznych w strategiach rozwoju gospodarczego*, [w:] *Wspieranie ekonomii społecznej*, red. J. Hausner, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków 2008, s.22.

³ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej. Projekt. Warszawa 2012, s.6-7.





definiować w różnych aspektach. Z jednej strony, definiowana jest poprzez wskazywanie na specyficzne dla niej formy prawno-organizacyjne (podejście prawno-instytucjonalne). Z drugiej strony definiowana jest poprzez rozpoznanie wspólnych zasad charakteryzujących różne podmioty uczestniczące w ekonomii społecznej (podejście normatywne).

Ekonomia społeczna jest systemem działań, polegających na osiąganiu celów społecznych metodami gospodarczymi. Inne określenia stosowane zamiennie z pojęciem ekonomii społecznej to: ekonomia solidarności, ekonomia obywatelska, gospodarka społeczna, czy przedsiębiorczość społeczna.

Podmioty sektora ekonomii społecznej wkomponowują się w ideę budowania demokracji uczestniczącej poprzez nową wizję ładu społecznego oraz integrację społeczności lokalnych. Przedsiębiorstwa społeczne pełnią, szereg funkcji, które można sprowadzić do wspólnego mianownika, nazywając je celami ukierunkowanymi na rozwój kapitału społecznego społeczności lokalnych oraz samych instytucji ekonomii społecznej⁴.

Według H. Kaszyńskiego, ich celem jest zaspokajanie tych potrzeb, które nie mogą zostać zaspokojone przez sektor przedsiębiorstw wolnego rynku oraz instytucje administracji publicznej. Owe potrzeby to spójność społeczna (zawierająca tworzenie miejsc pracy, stymulowanie przedsiębiorczości, utrzymywanie stabilności rynków) oraz te związane z koncepcją społeczeństwa uczestniczącego, demokratycznego i opartego na solidarności społecznej⁵.

Z jednej strony podmioty ekonomii społecznej realizują cele społeczne zaś tradycyjne przedsiębiorstwa ukierunkowane są na realizację celów gospodarczych. Ale z drugiej strony następuje uspołecznienie rynku, gospodarki i przedsiębiorstw, które chcą partycypować w kształtowaniu dobrobytu społecznego (nie tylko gospodarczego) i skutecznie rozwiązywać problemy społeczne. Oznacza to, że

⁴ M. Jelonek, *Teorie socjologiczne a ekonomia społeczna*; [w:] Wokół ekonomii społecznej, red. M. Frączek, J. Hausner, S. Mazur, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków 2012, s.63.

⁵ H. Kaszyński, *Ekonomia społeczna i praca socjalna. Razem czy osobno?*, [w:] Ekonomia społeczna. Perspektywa rynku pracy i pomocy społecznej, red. J. Staręga-Piasek, Instytut Rozwoju Służb Społecznych. Warszawa 2007, s.78; Za: E. Mączyńska, P. Pysz, *Społeczna gospodarka rynkowa. Idee i możliwości praktycznego wykorzystania w Polsce*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Warszawa 2003.





identyfikowanie się przedsiębiorczości jedynie z działalnością biznesową jest coraz rzadsze, zaś termin ten używany jest aktualnie na określenie aktywności ludzkiej w sektorze publicznym i społecznym⁶.

Przedsiębiorstwa społeczne różną się od innych podmiotów ekonomicznych nadrzędnością celów indywidualnych i społecznych nad kapitałem i chociaż stanowią ważną część gospodarki, są stosunkowo nowo rozwijającą się formą działalności gospodarczej. Są one tzw. spoiwem łączącym biznes, sektor publiczny i sektor pozarządowy, którego do tej pory w polskich realiach brakowało. Na uwagę zasługuje fakt, iż działalność podmiotów ekonomii społecznej oparta jest na autonomicznym zarządzaniu i niezależności od władz publicznych. W przeciwieństwie do przedsiębiorstw komercyjnych nastawionych na zysk wypracowana nadwyżka jest wykorzystywana do realizacji celów stabilnego rozwoju, realizacji usług dla członków lub usług ogólnych⁷.

Podmioty ekonomii społecznej, zaspokajając potrzeby swoich członków lub podopiecznych, często wykonują zadania, z których ani państwo, ani inne podmioty gospodarcze nie wywiązują się w sposób wystarczająco skuteczny. Dlatego też, zdaniem E. Leś, *rozwój instytucji i programów nowej gospodarki społecznej i przedsiębiorczości stwarza realną szansę przewyższenia w Polsce mitu gospodarki wolnorynkowej jako jedynego mechanizmu rozwoju, a także odejścia od asolidarystycznej wizji ładu społecznego w kierunku bardziej partycypacyjnej i demokratycznej gospodarki rynkowej oraz modelu polskiej polityki społecznej opartej na partnerstwie publiczno-społeczno-prywatnym*⁸.

Nisze rynkowe – ustalenia definicyjne

Nisza rynkowa stanowi segment gospodarki, w którym brakuje określonych produktów lub też usług. Nisze zazwyczaj pojawiają się w społeczeństwach rozwijających się, gdzie działalność albo zainteresowania klientów bardzo szybko się zmieniają i pojawiają się nowe potrzeby. Wprowadzenie na

⁶ M. Grewiński, M. Wronka, *Gospodarka społeczna w UE i w Polsce – między przedsiębiorczością społeczną a CSR*, [w:] *Przedsiębiorczość w Polsce – bariery i perspektywy rozwoju*, red. A. Frączkiewicz-Wronka, M. Grewiński, WSP-TWP, Warszawa 2012, s.129.

⁷ J. Bereza, *Przedsiębiorczość społeczna w procesach rozwoju lokalnego i regionalnego*, [w:] *Wspieranie ekonomii społecznej*, red. J. Hausner, Wyd. Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie i Małopolska Szkoła Administracji Publicznej, Kraków 2008, s.34.

⁸ E. Leś, *Nowa ekonomia społeczna*, „Trzeci Sektor” nr 2/ 2005, s.44.





rynek nowych produktów sprawia, że nagle pojawia się zapotrzebowanie na nietypowe dodatki i aktualizacje do nich, czasami też usługi związane ze stosowaniem ich w sposób, którego producent nie przewidział.⁹

Niszę rynkową można zdefiniować, jako „rynek składający się z indywidualnych nabywców (lub też małych grup nabywców) mających specyficzne potrzeby niezaspokojone przez firmy działające na masowym rynku lub w danym segmencie”¹⁰.

W szerszym ujęciu miano niszy nosi „kombinacja produktu, segmentu rynkowego i geograficznego miejsca sprzedaży, która z różnych powodów, np. nieopłacalnych dla większych firm warunków sprzedaży, jest niedostrzegana lub ignorowana przez te firmy”¹¹.

Ważny aspekt niszy rynkowej wyeksponowano w raporcie pt. *Strategia niszy rynkowej jako specyficzny element potencjału rozwojowego mikroprzedsiębiorstw*¹², w którym strategię niszy rynkowej określono jako „stosowanie przez przedsiębiorców takiej strategii utrzymania/zdobycia pozycji konkurencyjnej na rynku, która opiera się na unikatowości produktu/ usługi na danym rynku.

Przedsiębiorstwo społeczne to dla biznesu najistotniejszy element systemu ekonomii społecznej z uwagi na możliwą interakcję na rynku. Prowadząc działalność biznesową, jednocześnie realizuje społecznie użyteczny cel, dla którego zostało powołane. W odróżnieniu od firmy wypracowane zyski nie podlegają tu podziałowi, a są w całości przeznaczane na rozwój podmiotu oraz działania społecznie użyteczne, z których korzystają pracownicy i społeczność lokalna.

Przedsiębiorstwa społeczne najczęściej starają się wypełniać nisze rynkowe, pozostawione przez przedsiębiorstwa biznesowe, przede wszystkim w obszarze usług. Pozwala to odnosić sukcesy bez negatywnego oddziaływania na już istniejące podmioty i ich pracowników.¹³

⁹ <http://www.terazbiznes.pl/news/1354/nisze-rynkowe-czym-sa-i-jak-je-znalezc> [plik pobrano: 11.03.2014]

¹⁰ B. Pilarczyk, H. Mruk, (red.), *Kompendium wiedzy o marketingu*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006, s. 80.

¹¹ J. Altkorn, T. Kramer, (red.), *Leksykon marketingu*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Warszawa 1998, s. 165.

¹² *Strategia niszy rynkowej jako specyficzny element potencjału rozwojowego mikroprzedsiębiorstw. Raport końcowy.* Opracowanie w ramach projektu systemowego PARP „Proces inwestycyjny i strategię przedsiębiorstw w czasach kryzysu” – poddziałanie 2.1.3 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. PARP, Warszawa 2010

¹³ <http://asbiznesu.pl/kwartalnik/publikacje-z-kwartalnika/temat-numeru/732-od-rywalizacji-do-wspolpracy> [plik pobrano: 12.03.2014]





Kluczem do sukcesu podmiotów ekonomii społecznej jest spojrzenie na przedsiębiorstwo społeczne jako element szerszej sieci podmiotów publicznych, prywatnych i pozarządowych. Włączenie przedsiębiorstw społecznych do istniejących powiązań kooperacyjnych może okazać się dużo stabilniejszą i skuteczniejszą strategią marketingową niż samodzielne poszukiwanie swojego miejsca na rynku. Jednak, aby to było możliwe, niezbędna jest identyfikacja takich sieci i powiązań rynkowych, w które mogą włączyć się przedsiębiorstwa i, co więcej, włączenie to będzie opłacalne zarówno dla samych przedsiębiorstw społecznych, jak i dla pozostałych partnerów w ramach istniejących powiązań kooperacyjnych. Dlatego też jednym z instrumentów zwiększających szanse na zapewnienie trwałych podstaw działania przedsiębiorstwa społecznego jest umiejscowienie go w łańcuchu wartości wytwarzanych na poziomie lokalnym i regionalnym, czyli budowanie jego pozycji na bazie współpracy biznesowej z miejscowymi przedsiębiorcami, samorządem lokalnym i lokalną społecznością.¹⁴

Odnalezienie obszarów działalności gospodarczej sektora prywatnego, w których mogłyby z rozwijać się przedsiębiorstwa społeczne oraz wytypowanie obszarów działalności związanych z realizacją usług publicznych, w których możliwe jest podejmowanie działalności gospodarczej przez podmioty ekonomii społecznej (PES) stanowi podstawę do wyznaczenia obszarów działalności gospodarczej, w których zasadne jest stymulowanie podejmowania działalności gospodarczej przez podmioty ekonomii społecznej (PES) związanych z realizacją usług publicznych oraz działalnością na otwartym rynku.

Poszukując nisz, w których przedsiębiorstwa społeczne miałyby większe szanse rozwoju, P. Frątczak wymienia kilka charakterystycznych cech, jakimi przedsiębiorstwo społeczne powinno się charakteryzować:

1. Niezbyt zyskowe

Przedsiębiorstwa społeczne mają większe szanse tam, gdzie przewidywany zysk jest stosunkowo niski. Oczywiście niejedno przedsiębiorstwo społeczne może konkurować na wolnym rynku, w przeciwieństwie do firm komercyjnych, bezpośredni zysk finansowy nie jest w tym przypadku najważniejszy. Z tego też względu, tam, gdzie ten zysk jest niewielki lub go praktycznie nie ma, istnieje szansa dla przedsiębiorstw społecznych. To przede wszystkim działania niszowe, czyli takie, gdzie

¹⁴ Badanie obszarów działalności gospodarczej (branż) dostępnych i atrakcyjnych dla podmiotów ekonomii społecznej w województwie wielkopolskim. Raport końcowy. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu, Wielkopolskie Centrum Ekonomii Solidarności ROPS.I.4320/7/8/2011. Grudzień 2011, s.11.



rynek na planowane usługi jest stosunkowo mały, zaś wykonywane prace nie mogą być zmechanizowane i są pracochłonne.

2. Niskonakładowe

Niewielka stopa zwrotu (zysk) wiąże się często z faktem, iż przedsiębiorstwa społeczne nie mają środków na inwestycje. To nie kapitał, ale pomysł ma kapitalne znaczenie. Dodatkowo przedsiębiorstwa muszą być obarczone stosunkowo niewielkim ryzykiem, szczególnie dla beneficjentów, którzy na takie ryzyko nie mogą sobie pozwolić. Zdobycie potrzebnego kapitału – zgodnie z ideą spółdzielczości rozbite na wiele osób lub instytucji, zmniejsza to ryzyko. Przedsiębiorstwa rynkowe nie wchodzą w inwestycje, które nie przynoszą wystarczających zysków, szczególnie, jeśli trzeba zaryzykować opłacenie pracy kilku osób w sytuacji, gdy efekt nie jest pewny.

3. Wzajemnościowe

Oparcie się na stosunkach wzajemnych, zarówno wewnątrz przedsiębiorstwa, jak i w stosunkach z klientami, jest szansą na zapewnienie stałych zleceń. Umożliwienie wszystkim interesariuszom włączenia się w realizowanie wspólnego przedsięwzięcia, danie im poczucia współwłasności i współdecydowania, może spowodować, że koszty przedsiębiorstwa będą niższe, a ono samo rentowniejsze.

4. Specyficzne

Zaletą przedsiębiorstw niszowych jest ich wyjątkowość. Zatrudnianie lub współpraca z osobami wyjątkowymi, jak osoby niepełnosprawne, o burzliwej przeszłości, specyficznych doświadczeniach, może tu być pewnym atutem. Wydobycie z beneficjentów ich specyficznych umiejętności i ich zastosowanie, jako przewagi przedsiębiorstwa może być dobrym pomysłem. To, co często przeszkadza w realizacji czysto komercyjnego biznesu, może być zaletą przedsiębiorstw społecznych – to klienci wymagający specjalnego traktowania, indywidualnego podejścia (np. przy usługach opiekuńczych).¹⁵

Znaczącym ułatwieniem w procesie tworzenia i rozwijania podmiotów ekonomii społecznej może być wiedza na temat zapotrzebowania na określone usługi i towary w danej społeczności lokalnej. Dlatego też niezbędne jest prowadzenie pogłębionych badań empirycznych ukierunkowanych do uzyskania informacji przez osoby oraz instytucje prowadzące bądź też planujące uruchomienie

¹⁵ P. Frątczak, *Możliwe obszary ekspansji podmiotów ekonomii społecznej – propozycje rekomendacji*, Przedsiębiorstwo ekonomii społecznej z sukcesem – projekt promocji dobrych praktyk. Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, s. 9-11.



podmiotów ekonomii społecznej. Należy rozpoznawać takie obszary i rodzaje aktywności gospodarczej, które byłyby możliwe do podjęcia przez osoby wykluczone zamieszkujące daną gminę/powiat/region.

Z drugiej strony warto zwrócić uwagę na elementy otoczenia PES, które blokują lub ograniczają ich funkcjonowanie. Pierwszą z nich jest brak rozwiązań legislacyjnych, które czynią PES pełnoprawnym podmiotem działalności rynkowej i jednocześnie umożliwiają pełnienie im swojej misji społecznej. Brak tych rozwiązań powoduje także brak rozwiązań wspierających tego typu podmioty, które uwzględniałyby ich dwojaką naturę. W szczególności chodzi tu o dedykowane PES fundusze wspierające ich działalność. Poza brakami kapitału na rozpoczęcie i kontynuowanie działalności brakuje także wsparcia merytorycznego – zaplecza informacji o specyfice danej branży i możliwościach rozwojowych oraz budowania kompetencji biznesowych kadry kierującej PES.¹⁶

Z uwagi na to, że ekonomia społeczna posiada specjalne, unikatowe zalety, które pozwalają przedsiębiorstwom społecznym uzyskiwać sukces, wszystkie branże, obszary oraz formy działania stwarzają możliwość rozwoju ekonomii społecznej. Bowiemy w każdym z nich można znaleźć niszę, zdobyć rynkową przewagę.

¹⁶ Badanie obszarów działalności gospodarczej (branż) dostępnych i atrakcyjnych dla podmiotów ekonomii społecznej w województwie wielkopolskim. Raport końcowy. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu, Wielkopolskie Centrum Ekonomii Solidarności ROPS.I.4320/7/8/2011. Grudzień 2011, s. 8.



Rozdział I

Metodologia badań

1.1 Cel i przedmiot badań

Celem badania było wytypowanie obszarów działalności związanych z realizacją usług publicznych, w których możliwe jest podejmowanie działalności gospodarczej przez podmioty ekonomii społecznej (PES).

Szczegółowe cele badań:

W obszarze współpracy PES z lokalnym biznesem:

- 1) Określenie stanu relacji przedsiębiorstw społecznych badanych powiatów z firmami z tego terenu oraz zakresu istniejącej współpracy między nimi.
- 2) Ustalenie poziomu wiedzy na temat PES oraz stopnia zainteresowania pracodawców z terenu powiatu ewentualną współpracą.
- 3) Identyfikacja możliwości podjęcia współpracy z firmami oraz potencjalnych obszarów działalności gospodarczej na terenie gminy, które mogą być atrakcyjne dla przedsiębiorstw społecznych.
- 4) Identyfikacja potencjalnych barier rozwoju współpracy między lokalnym biznesem a PES.

W obszarze współpracy PES z JST:

- 1) Określenie stanu relacji przedsiębiorstw społecznych badanych powiatów z JST z tego terenu oraz zakresu istniejącej współpracy między nimi.
- 2) Ustalenie poziomu wiedzy na temat PES oraz stopnia zainteresowania JST z terenu powiatu ewentualną współpracą.
- 3) Identyfikacja możliwości podjęcia współpracy z JST oraz potencjalnych obszarów działalności w ramach usług publicznych na terenie gminy, które mogą być atrakcyjne dla przedsiębiorstw społecznych.
- 4) Identyfikacja potencjalnych barier rozwoju współpracy między JST a PES.



Przedmiotem badań były nisze rynkowe w zakresie zaspokajania potrzeb społecznych przez samorządy lokalne w ramach realizacji zadań jednostek samorządu terytorialnego.

Badanie miało na celu zidentyfikowanie nisz, w których PES mogłyby prowadzić działalność gospodarczą. Badanie dostarczyło wiedzy na temat barier oraz wyzwań i szans dla kontraktowania zadań pomiędzy JST, biznesem lokalnym a PES.

1.2 Problemy badawcze

Główne pytanie badawcze

W jakich branżach i usługach mogą najskuteczniej działać i rozwijać się podmioty ekonomii społecznej w badanym powiecie?

Problemy szczegółowe:

W obszarze współpracy PES z lokalnym biznesem:

- 1) Jakie są obecnie relacje przedsiębiorstw społecznych badanych powiatów z firmami z tego terenu?
- 2) Jakie formy współpracy między PES a biznesem są podejmowane i w jakich zakresach?
- 3) Jaki jest poziom wiedzy pracodawców w danym powiecie na temat PES?
- 4) Czy pracodawcy z terenu powiatu są zainteresowani ewentualną współpracą z PES? Dlaczego?
- 5) Jakimi, zdaniem przedsiębiorców, istniejące bądź potencjalne obszary działalności gospodarczej na terenie gminy mogą być atrakcyjne dla przedsiębiorstw społecznych?
- 6) Jakie przewidywane trudności mogą się pojawić przy podejmowaniu współpracy między lokalnym biznesem a PES?

W obszarze współpracy PES z JST:

- 1) Jakie są obecnie relacje przedsiębiorstw społecznych badanych powiatów z JST z tego terenu?
- 2) Jakie formy współpracy między PES a JST są podejmowane i w jakich zakresach?





- 3) Jaki jest poziom wiedzy organów decyzyjnych JST w danym powiecie na temat PES?
- 4) Czy przedstawiciele JST z terenu powiatu są zainteresowani ewentualną współpracą z PES?
Dlaczego?
- 5) Jakie, zdaniem przedstawicieli JST, istniejące bądź potencjalnie dostępne usługi z zakresu zadań publicznych na terenie gminy mogą być atrakcyjne dla przedsiębiorstw społecznych?
- 6) Jakie przewidywane trudności mogą się pojawić przy podejmowaniu współpracy między JST a PES?

Uzyskane odpowiedzi na tak postawione problemy badawcze stanowiły podstawę do opracowania raportu diagnozującego nisze rynkowe dla podmiotów ekonomii społecznej w powiecie lidzbarskim.

1.3 Zastosowane metody badawcze

W celu uzyskania jak najbardziej wiarygodnych wyników został zastosowany model triangulacji, polegający na wykorzystaniu w toku badań różnych metod, technik oraz źródeł pozyskiwania informacji. Z uwagi na to, iż zjawiska zachodzące w obszarze badawczym są bardzo złożone, należy zbadać je poprzez równoległe użycie różnych metod.

Pojedyncze procedury badawcze obejmują nie tylko wybrane aspekty problematyki, ale również zjawiska irrelewantne, z tego też względu zostały wykorzystane metody badań ilościowo- jakościowe, tym samym uzyskany materiał źródłowy (pierwotny) ma charakter zarówno ilościowy, jak i jakościowy.

W badaniach posłużono się metodą sondażową (metoda ilościowa). Grupą docelową byli przedstawiciele organów decyzyjnych jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego oraz przedstawiciele przedsiębiorstw komunalnych. W powiecie lidzbarskim z około 50 rozesłanych kwestionariuszy ankiet, powróciły 34 poprawnie wypełnione formularze. Kwestionariusz ankiet umożliwił uzyskanie informacji dotyczących relacji i form współpracy przedsiębiorstw społecznych powiatu lidzbarskiego z JST, poziomu wiedzy organów decyzyjnych JST w powiecie lidzbarskim na temat PES, a także potrzeb lokalnych, które mogą zaspokajać PES w ramach realizacji zadań publicznych. W dalszej części badań ankietowych starano się uzyskać informacje na temat możliwości podjęcia współpracy JST z terenu powiatu lidzbarskiego z PES oraz zdiagnozowanie potencjalnie dostępnych usług z zakresu zadań publicznych, które mogłyby być dostępne dla przedsiębiorstw społecznych. W końcowej części ankiety zbadano obszary, w jakich samorządy lokalne mają



największą potrzebę współpracy z PES z uwzględnieniem przewidywanych trudności, które mogą się pojawić przy podejmowaniu współpracy między JST a PES. Podobne kwestionariusze zastosowano także w badaniu relacji PES - przedsiębiorstwa komunalne.

W badaniu posłużono się również techniką indywidualnego wywiadu pogłębionego. Technika ta polega na przeprowadzeniu z respondentami pogłębionej rozmowy, podczas której dokonywana jest eksploracja wyznaczonych obszarów badawczych oraz określenie przyczyn zjawisk stanowiących przedmiot zainteresowania. Wywiady odbywały się osobiście, co pozwoliło uzyskać możliwie prawdziwe i wyczerpujące informacje. Ich podstawę stanowił scenariusz pogłębionego wywiadu indywidualnego (IDI) obejmujący ogólne i uszczegółowione pytania badawcze. Wszystkie rozmowy z respondentami miały charakter anonimowy ich dane nie są udostępniane w raporcie. Łącznie przeprowadzono 3 indywidualne wywiady z osobami, które zostały wytypowane przez Inkubator Przedsiębiorczości Społecznej w Lidzbarku. Badaniem zostali objęci: przedstawicielka Powiatowego Urzędu Pracy, przedstawiciel Cechu Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Lidzbarku Warmińskim oraz przedstawiciel samorządu na szczeblu powiatu. Wszystkie wywiady zostały przeprowadzone w Inkubatorze Przedsiębiorczości Społecznej w Lidzbarku Warmińskim przy ul. Wierzbickiego 3B. Narzędziem wspomagającym podczas prowadzenia wywiadu była lista dyspozycji (załącznik nr 3).

W dniu 13 listopada 2013 roku zorganizowano seminarium nt. *Zidentyfikowanie nisz rynkowych szansą dla rozwoju przedsiębiorczości społecznej w powiecie lidzbarskim*. Ważnym celem seminarium było zidentyfikowanie nisz rynkowych w powiecie, gdzie swoje miejsce mogłyby znaleźć przedsiębiorstwa społeczne.

Podczas seminarium przedstawicielka ESWIP przeprowadziła mini-wykład pt. „Ekonomia społeczna: w poszukiwaniu nisz zatrudnienia – perspektywy i dylematy”.

W dalszej części seminarium poprowadzono badania fokusowe z zaproszonymi przedstawicielami JST oraz przedstawicielami lokalnego biznesu z badanego powiatu. Badanie to miało charakter jakościowy. Zostało przeprowadzone metodą *focus group interview* (FGI)¹⁷, którą – w kontekście stawianych kwestii problemowych – uznano za metodę najbardziej adekwatną.

¹⁷ *Focus group interview* (badania fokusowe) to metoda badawcza polegająca na zbieraniu danych w czasie wspólnej pracy w grupie i dyskusji na dany temat. Podczas takiego badania spotyka się niewielka grupa, licząca od 5 do 15 osób (grupa powinna być na tyle mała, żeby każda z osób miała możliwość podzielenia się swoimi opiniami, i jednocześnie na tyle duża, aby umożliwić współdziałanie i zapewnić różnorodność omawianych doświadczeń), które rozmawiają na określony temat opierając się na swoich doświadczeniach.



Przeprowadzono jedną sesję fokusową trającą ok. 1h 30.min. Łącznie w badaniu focusowym uczestniczyło 8 osób przedstawicieli zarówno władz samorządowych (miejskich., gminnych i powiatowych), jak również Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, 2 Spółdzielni Socjalnych („Światelko” i „Arka”), kierownicy GOPS i MOPS, a także jeden przedstawiciel lokalnych przedsiębiorstw reprezentujący jednocześnie Urząd Miejski Lidzbark Warmiński i pełniący funkcję kierownika Zakładu Gospodarki Komunalnej. Dodatkowo, w spotkaniu uczestniczyły dwie przedstawicielki Stowarzyszenia ESWIP w Olsztynie. Scenariusz tego badania stanowi załącznik nr 2.

Do realizacji badań wykorzystano następujące narzędzia badawcze:

1. Scenariusz wywiadu fokusowego z zaproszonymi przedstawicielami przedsiębiorstw lokalnych oraz JST badanego powiatu.
2. Kwestionariusz ankiety skierowany do przedstawicieli organów decyzyjnych jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego oraz przedstawicieli przedsiębiorstw komunalnych. W module badawczym wykorzystano ankiety rozprowadzane.
3. Dyspozycje do indywidualnego wywiadu pogłębionego IDI

Z uwagi na niski odsetek poprawnie wypełnionych kwestionariuszy ankiet w trakcie badań zdecydowano, że dane zostaną uzupełnione o indywidualne wywiady pogłębione.

Wybór metody jakościowej pozwolił uzyskać szerszy kontekst badań, bardziej szczegółowe informacje dotyczące podjętej problematyki, a w praktyce – nową perspektywę badawczą.

1.4 Charakterystyka terenu badań

Powiat Lidzbarski jest położony w północno-wschodnim regionie Polski, w województwie warmińsko-mazurskim. Zajmuje obszar 924,4 km² i liczy 43088 mieszkańców (stan na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie).

Powiat Lidzbarski tworzy pięć gmin:

- Lidzbark Warmiński – miejska
- Lidzbark Warmiński – wiejska
- Kiwity – wiejska
- Lubomino – wiejska



- Orneta – miejsko-wiejska.¹⁸

Powiat Lidzbarski sąsiaduje z powiatami: bartoszyckim, olsztyńskim, braniewskim, ostródzkim i elbląskim. Powierzchnia powiatu wynosi 924,4 km².¹⁹

Ludność powiatu lidzbarskiego stanowi 3,04% ogólnej populacji ludności zamieszkującej w województwie warmińsko-mazurskim. Powszechny spis ludności ustalił, że na terenie powiatu zamieszkuje 14.885 rodzin. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wynosi 2, 91 osób.

Gęstość zaludnienia wynosiła 47 osób/km², co daje 10 miejsce w województwie przy średniej gęstości zaludnienia w regionie 60 osób/km² i kraju 124 osób/km².

W powiecie lidzbarskim w sektorze publicznym i prywatnym zarejestrowanych jest 3.279 podmiotów gospodarczych.

Działalność gospodarczą, poza rolnictwem indywidualnym, w 2011 r. prowadziło 3,279 tys. podmiotów gospodarki narodowej, w tym ponad 90% w sektorze prywatnym. Najwięcej podmiotów działało w sekcjach: handel i naprawa (705), budownictwie (308) i przetwórstwie przemysłowym (206). Najmniej podmiotów swoją działalność ukierunkowało na obsługę nieruchomości i firm (podmiotów) oraz na transport, gospodarka magazynowa i łączność (58 podmiotów)²⁰.

Działalność gospodarcza w powiecie lidzbarskim koncentruje się wokół klasycznych form związanych z handlem, budownictwem przetwórstwem przemysłowym. W powiecie lidzbarskim według bazy adresowej firm (dane Warmińsko-Mazurskiej Agencji Rozwoju Regionalnego) istnieje 108 różnych firm i przedsiębiorstw

Rynek pracy w powiecie lidzbarskim jest mało rozwinięty także ze względu na małą liczbę przemysłowych zakładów i niezbyt rozwinięty rynek działalności gospodarczo-usługowej.

Zgodnie z danymi Powiatowego Urzędu Pracy, w grudniu 2013 r. stopa bezrobocia w powiecie lidzbarskim wyniosła 27,0%²¹.

¹⁸ <http://www.powiatlidzbarski.pl/klient/starostwo-powiatowe> (plik pobrano: 10.10.2013)

¹⁹ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Lidzbarskiego na l. 2006-2015, s. 4.

²⁰ Raport otwarcia. Analiza podmiotów i systemu wsparcia ekonomii społecznej w powiecie lidzbarskim na początku 2013, s. 3-4.

²¹ http://www.puplidzbarski.pl/urzed_pracy/stopa_bezrobocia.html (plik pobrano: 15.03.2014).



1.5 Sytuacja podmiotów ekonomii społecznej na terenie powiatu lidzbarskiego

Na terenie powiatu lidzbarskiego funkcjonuje 117 organizacji pozarządowych posiadających osobowość prawną, jest 7 organizacji pożytku publicznego. Istnieją też 4 spółdzielnie socjalne. Jedną, to spółdzielnia ARKA, która działa od listopada 2011 i mieści się w Orniecie. Swoją działalność skupia wokół integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ponadto, ze spółdzielnią ARKA gmina podpisała na trzy lata umowę na świadczenie usług opiekuńczych. Istnieje też Spółdzielnia Socjalna "ŚWIATEŁKO" z Lidzbarka Warmińskiego prowadząca centrum zabaw dla dzieci, która czasami dostaje zlecenia z MOPS oraz Spółdzielnia Socjalna BABINIEC z Ornety, prowadząca bar mleczny, pracująca często na zlecenie MOPS i Urzędu Miasta. Z kolei czwarta spółdzielnia „Orli” (również z Ornety) jest w zawieszeniu. W powiecie brakuje Centrum Integracji Społecznej.

Na obszarze powiatu funkcjonuje także Izba Gospodarcza, Cechy Rzemiosł i Warmińskie Stowarzyszenie Przedsiębiorców. Funkcjonują też dwa Warsztaty Terapii Zajęciowej, 3 Kluby Integracji Społecznej, Inkubator Przedsiębiorczości, jest też jeden Zakład Pracy Chronionej w Lidzbarku Warmińskim, to jest krawiectwo - Warmińska Spółdzielnia Inwalidów sp.z o.o. Brakuje Zakładów Aktywizacji Zawodowej. W większości wypadków organizacje pozarządowe na terenie powiatu lidzbarskiego są jednak słabo rozpoznawalne, a swoją działalnością obejmują jedynie wybraną kategorię osób, działając w gronie zamkniętym. Warto zauważyć, że część podmiotów ekonomii społecznej jest nieaktywnych.

W powiecie działają 3 Kluby Integracji Społecznej (KIS), których głównym celem - zgodnie z ustawą o zatrudnieniu socjalnym z 13 czerwca 2003 r. jest udzielanie pomocy osobom indywidualnym i ich rodzinom w odbudowywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społecznym, w powrocie do pełnienia ról społecznych i w podniesieniu kwalifikacji zawodowych. Zadaniem Klubu jest m.in. minimalizowanie skutków bezrobocia, promowanie przedsiębiorczości społecznej, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz reintegracja społeczna i zawodowa. Kluby funkcjonujące w powiecie opracowują i realizują programy zatrudnienia tymczasowego, realizują również roboty publiczne, pomagają w uzyskaniu zatrudnienia, a także udzielają poradnictwa prawnego i pomocy socjalnej. Mogą one powstawać z inicjatywy gminy, ośrodka pomocy społecznej lub organizacji pozarządowej. Istniejące w powiecie KIS-y są w dobrej sytuacji, co roku pozyskują środki finansowe na realizację swoich zadań





statutowych. Od stycznia 2013 r. – Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Rogóż realizuje projekt pt. „MKIS – szansą na lepsze jutro” projekt realizowany w ramach PO KL(Poddziałanie 7.2.2. (Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym). W ramach projektu prowadzone są 3 MKIS (Runowo, Rogóż, Kraszewo).

Na terenie powiatu działają dwa Warsztaty Terapii Zajęciowej – w Orniecie i Henrykowie (Caritas). Istniejące Warsztaty Terapii zajęciowej (WTZ) są placówkami mającymi na celu umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestniczenia w rehabilitacji społecznej oraz zawodowej. Działające w powiecie WTZ są w stabilnej sytuacji finansowej, ponieważ w 90% są finansowane z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych a jedynie w 10% są finansowane z dotacji samorządowych, darowizn z organizacji pozarządowych, osób prywatnych oraz sponsorów.

Od stycznia 2013r. w Lidzbarku Warmińskim działa Inkubator Przedsiębiorczości Społecznej prowadzony przez Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych w ramach projektu „Inkubator Przedsiębiorczości Społecznej” współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny.

Inkubator, to kolejne narzędzie, które służy zarówno dla rozwoju biznesu społecznego jak i dla całego społeczeństwa lokalnego. Ze wsparcia powstałego w ramach 2-letniego projektu Inkubatora Przedsiębiorczości Społecznej mogą korzystać mieszkańcy powiatu lidzbarskiego. Pracownicy Inkubatora bezpłatnie wspierają inicjatywy ekonomii społecznej poprzez animację, szkolenia oraz doradztwo. Pomagają przy zakładaniu spółdzielni socjalnych i prowadzeniu działalności gospodarczej przez organizację pozarządowe.

Istotną barierą rozwoju PES jest powszechna niedostateczna wiedza mieszkańców powiatu na temat zakresu i zasad działań organizacji pozarządowych a w konsekwencji zbyt małe zaangażowanie ludzi w działalność społeczną i wolontariat i skupianie się jedynie na własnej sytuacji materialno-bytowej.

Dla rozwoju sektora ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych niezwykle istotne są rozwiązania prawne, które mają wpływ na warunki prowadzenia działalności gospodarczej przedsiębiorstw społecznych. Stąd też kwestie związane z zamówieniami publicznymi są również istotną barierą dla rozwoju PES w powiecie lidzbarskim, zwłaszcza jeżeli chodzi o zastosowanie klauzuli społecznej. Wszystkie PES zatrudniają pracowników na umowy o pracę, a dodatkowo na umowy cywilno-prawne dodatkowych pracowników. Najbardziej brakuje odpowiednio wykwalifikowanych menagerów i księgowych. Brak jest także szeregowych pracowników, którzy z zaangażowaniem



zajmowaliby się codzienną pracą w stowarzyszeniu, spółdzielni czy też innej instytucji ekonomii społecznej.

Ponadto, na terenie powiatu istnieje pięć Ośrodków Pomocy Społecznej oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. PCPR mieści się w Orniecie, a stanowisko PCPR w Lidzbarku Warmińskim. Ponadto funkcjonuje Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Lidzbarku Warmińskim – dom pobytu dziennego. Obie instytucje tj. OPS i PCPR swoje działania skupiają na udzielaniu pomocy materialnej, finansowej i instytucjonalnej osobom i rodzinom zagrożonym marginalizacją i wykluczeniem społecznym, niepełnosprawnym oraz rodzinom zastępczym²².

²² Podrozdział opracowano na podstawie: *Diagnoza stanu ekonomii społecznej w powiecie lidzbarskim – raport z badań*, OWIES, Elbląg 2013; Raport otwarcia IPS - analiza podmiotów i systemu wsparcia podmiotów ekonomii społecznej w powiecie lidzbarskim.



Rozdział II

Analiza wyników badań własnych

2.1 Raport z badania fokusowego

Spotkanie focusowe odbyło się 13 listopada 2013 roku w siedzibie Inkubatora Przedsiębiorczości Społecznej w Lidzbarku Warmińskim przy ul. przy ul. Wierzbickiego 3B. Wywiad fokusowy przeprowadzony był w formie dyskusji skoncentrowanej wokół identyfikacji nisz rynkowych w powiecie, gdzie swoje miejsce mogłyby znaleźć przedsiębiorstwa społeczne.

W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele zarówno władz samorządowych (miejskich, gminnych i powiatowych), jak również Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, 2 Spółdzielni Socjalnych („Światelko” i „Arka”), kierownicy GOPS i MOPS, a także jeden przedstawiciel lokalnych przedsiębiorstw reprezentujący jednocześnie Urząd Miejski Lidzbark Warmiński i pełniący funkcję kierownika Zakładu Gospodarki Komunalnej.

Zaletą tego badania była swobodna i przede wszystkim dobrowolna dyskusja, oparta na własnej wiedzy, doświadczeniu zawodowym zaproszonych przedstawicieli JST, lokalnego biznesu i PES. Zogniskowany wywiad grupowy utrwalony został na rejestratorze dźwiękowym (dyktafonie).

Dyskusja prowadzona była przez moderatora. Scenariusz zawierał jedynie ważne kwestie problemowe, których poruszenie było niezbędne. Każdy z uczestników badania posiadał nieskrępowaną możliwość zaprezentowania swoich poglądów. Czas badania mieścił się w 1h 30 minut. Szczegółowy zapis przebiegu spotkań zawiera transkrypcja z badania, która stanowi odrębny dokument będący podstawą niniejszego opracowania. W trakcie transkrypcji wypowiedzi respondentów nie podlegały żadnym poprawkom, jedynie podczas redakcji raportu zostały poddane niezbędnej adiustacji (usunięcie oczywistych pomyłek językowych, powtórzeń itp.), co ułatwia ich lekturę. Uczestników badania zapewniono o anonimowości badań. Opinie wyrażone przez nich zostały przedstawione w taki sposób, że przyporządkowanie ich do poszczególnych osób, a nawet instytucji jest praktycznie niemożliwe. Funkcję moderatora pełniła dr Monika Grochalska – adiunkt Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.



Na początku badania fokusowego uczestnicy spotkania otrzymali pytanie „rozgrzewkowe”, które miało dwie zasadnicze funkcje. W pierwszej kolejności służyło rozluźnieniu atmosfery, wzajemnemu poznaniu się i większemu otwarciu się uczestników. Miało też uzmysłwić biorącym udział w fokusach, że czymś naturalnym jest posiadanie i prezentowanie swoich opinii, zaś badania fokusowe są ukierunkowane na ich wychwytywanie, nie zaś marginalizowanie.

Z uwagi na to, że jednostki samorządu terytorialnego mają obowiązek współpracy i wspierania organizacji pozarządowych; w tym przedsiębiorstw społecznych (taki obowiązek nakłada na nie *ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*) uczestnicy spotkania fokusowego zostali poproszeni o określenie zakresu dotychczas podejmowanej współpracy a także relacji pomiędzy JST i przedsiębiorstwami społecznymi.

Badani zauważyli, że współpraca czy też relacje międzysektorowe nie zawsze układają się poprawnie. Bariery tkwią po obu stronach, a wynikają m.in. z niewiedzy i braku wzajemnego zaufania. Jednocześnie przyznano, że współpraca trzeciego sektora i władz samorządowych jest rzeczywistą potrzebą, a jej celem jest skuteczne zaspokajanie potrzeb lokalnych społeczności we wszystkich dziedzinach życia społecznego. Jeden z rozmówców przyznał, iż: *ja zetknąłem się- (...) tylko z jedną formą. Zrzeszenie bezrobotnych wynajmuje od nas słupy ogłoszeniowe, wywiesza odpłatnie reklamy, plakaty itd. Te opłaty są dochodem. Na pewno nie wystarczającym na życie, czy coś, ale coś tam wystarczająco żeby jakoś się czuć potrzebnym (cyt.)*

Najczęstszymi formami podejmowanej współpracy jest realizacja zadań zleconych gminie tj. związanych z prowadzeniem i realizacją usług opiekuńczych na osobami starszymi, czy też opieka nad dziećmi w ramach realizowanych projektów systemowych. MOPS zleca wykonanie takiego zadania np. spółdzielni socjalnej czy też organizacji pozarządowej w drodze zamówień publicznych.

Jedna z respondentek przyznała, że: *realizujemy zadania publiczne, które musi być dokładnie realizowane według planu, zgodnie z ustawą, więc zgodnie z przepisami (...) w ramach współpracy, no dokładnie, bo skoro zlecamy, to dokładnie informujemy ile będzie tych osób, którymi będą się opiekować, jaka to będzie kwota, rozliczamy później, że ta współpraca, tak jak koleżanka mówiła jest bardzo ścisła, no i informujemy oczywiście gminę, sprawozdania do gminy, bo gmina zleca zadania, a my tylko realizujemy (cyt.)*

Z kolei, jeżeli chodzi o samorząd powiatowy, taka współpraca z podmiotami ekonomii społecznej jest raczej nikła, a wręcz żadna. Z perspektywy „samorządowców” trudno jest mówić o



współpracy z podmiotami ekonomii społecznej, ponieważ najczęściej współpracują z organizacjami pozarządowymi, które nie prowadzą działalności gospodarczej. *Oni owszem podejmują jakieś tam działania, dostają od nas dotację, ale to są w ramach swojej działalności statutowej. Takie działania, czy realizację nawet naszych zadań, ale w ramach działalności statutowej. Także trudno mówić, że jest to współpraca z podmiotami ekonomii społecznej. Moglibyśmy zlecać usługi typów tam właśnie, cateringowe jakieś, wydawnicze, ale w tym zakresie no, takie podmioty nie prowadzą działalności (cyt.)*

W spotkaniu fokusowym nie uczestniczyli przedstawiciele przedsiębiorstw zaś obecni na spotkaniu wyrażali negatywną opinię na temat współpracy lokalnego biznesu. *W żadnej mierze nie współpracują, bo mają swoich pracowników i się troszczą bardzo mocno, żeby zapewnić im pracę. Po prostu nie chcą zwalniać. Bo to jest...Można...Pula pieniędzy jest ta sama za usługę tak, można wykonać swoimi pracownikami, można załogę zwolnić lub zlecić na zewnątrz. Nikt tego nie robi. Ani wodociągi, ani PEGiEG, ani każda inna organizacja, która ma zawsze kłopoty finansowe ze znalezieniem zleceń, związku z tym nie spotkałem się z czymś takim (cyt.)*

Badani uważają, iż w pierwszej kolejności wolne wakaty są obsadzane ich pracownikami i w żadnym wypadku nie są zainteresowani podejmowaniem współpracy, chociażby poprzez oddelegowywanie pewnych zleceń instytucjom ekonomii społecznej, które mogą w tym przypadku być traktowane, jako konkurencja na tak trudnym rynku pracy.

W dobie przetargów publicznych nie jest to tak swobodnie można kształtować zleceń, tak. Tam, gdzie jest pieniądź publiczny musi być wydany zgodnie z ustawą o zamówieniach publicznych. A to spółdzielnia oczywiście ma prawo startować, tylko musi mieć moc finansową, żeby cos tam zrobić i dopiero po jakimś czasie wystawić fakturę i zyskać pieniądze. Te spółdzielnie socjalne są, no finansowo skromne przecież, tak. A przedsiębiorca, jak wspominałem, dbają o swoją załogę (cyt.)

Z drugiej strony zauważają, iż w przypadku usług komunalnych, dla podmiotów ekonomii społecznej jest jednak szansa zaistnienia - jednakże muszą one spełnić jeden zasadniczy warunek; *muszą mieć konkurencyjną ofertę, tak w stosunku do innych firm (cyt.)*

Jeden z respondentów reprezentujący środowisko wiejskie zauważył, że w małych miejscowościach wiejskich nie działają żadne spółdzielnie socjalne. Są to specyficzne społeczności, w których częściej działają organizacje pozarządowe i stowarzyszenia mieszkańców danej gminy. Gmina najczęściej zleca im usługi cateringowe, a rolnicy indywidualni najczęściej proponują osobom



bezrobotnym prace przy gospodarce, zwłaszcza w sezonie letni – w okresie żniw. Dominują jednak prace dorywcze i na „czarno” nie gwarantujące stałego zatrudnienia i dochodu bezrobotnym.

Koncentrując dyskusję wokół nisz rynkowych dla przedsiębiorstw ekonomii społecznej część rozmówców oceniła, iż aktualnie bardzo trudno jest jednoznacznie zdiagnozować nisze. Badani uważają, że większość podejmowanych działań ze strony lokalnego biznesu czy też JST jest skuteczne i efektywne - zwłaszcza jeżeli chodzi o usługi komunalne i *nie jest sztuką przesuwanie pracy tam, czy tych komunalnych usług, jeżeli coś funkcjonuje, tylko znalezienie naprawdę prawdziwej, autentycznej niszy (...)*

Jednym z pomysłów dotyczącym niszy dla PES była organizowanie imprez dla dzieci i rodzin typu Halloween, choinka, spotkania okolicznościowe.

Kolejnym obszarem analizowanym w dyskusji fokusowej była znajomość podmiotów ekonomii społecznej przez respondentów. Wyniki badań wskazują, że w wielu przypadkach rozmówcy nie posiadają zbyt dużej wiedzy o przedsiębiorstwach ekonomii społecznej. Z punktu widzenia samorządu powiatowego, jedną z form informacji o istniejących PES-ach, są informacje z KRS o rejestracji takich podmiotów. Często też na stronie internetowej takie informacje o Stowarzyszeniach lub Podmiotach Działalności Gospodarczej są dostępne ogólnie *Także trudno mówić o jakiegokolwiek współpracy, komunikacji, no bo tutaj ten kontakt jest taki ograniczony ... w powiecie my tutaj mamy tak trzy Podmioty w Powiecie Ekonomii Społecznej i co tutaj, jakie ogólne wnioski formułować, ogólne informacje (cyt.)*

Respondenci w trakcie rozmowy fokusowej nie koncentrowali się na odpowiedzi na postawiony problem badawczy, pomimo wielokrotnych ukierunkowań prowadzących badania, rozmowę kierowali przede wszystkim na bieżące problemy i dylematy poszczególnych instytucji, które reprezentowali. Reasumując, z prowadzonej w tym zakresie dyskusji można wnioskować, że nadal istnieje duża potrzeba edukowania przedstawicieli JST i lokalnego biznesu na temat istnienia i społecznej roli PES. Być może zwiększenie poziomu świadomości osób odpowiedzialnych za zakup usług dla JST mógłby w przyszłości wpłynąć na potencjał i dostępność branży dla podmiotów ekonomii społecznej.

W dalszej części dyskusji zapytano o możliwości podjęcia współpracy z PES w ramach realizacji zadań publicznych. Kilku badanych stwierdziło, iż PES *można podpowiadać, jeśli wiemy, jaka nisza, ale nie ma właśnie pomysłu jakiegoś takiego. Bo jak się jakaś nisza pojawi, to i sektor taki gospodarczy przechwytuje (cyt.)*



Respondenci są zgodni, co to tego, iż na lokalnym rynku usług jest olbrzymia konkurencja pomiędzy lokalnym biznesem a instytucjami społecznymi o zlecenie pracy przez JST. Zazwyczaj wygrywa ten podmiot, który jest konkurencyjny zarówno pod względem, jakości, jak i oferowanej ceny za wykonanie usługi/realizację zadania. Jeżeli PES jest w stanie lepiej i taniej wykonać zlecaną usługę/realizację zadania to z pewnością ma dużą szansę na pracę.

Z perspektywy badanych rynek usług jest bardzo ograniczony, w związku z tym *znalezienie takiej niszy jest niesamowicie trudne i wbicie się po prostu w nawet szereg jakiś tam firm, które działają i stworzenie jakiejś tam konkurencji to jest bardzo, bardzo trudne. To jest po prostu ciężka sprawa z tym., z wbiciem się na ten rynek po prostu, z utworzeniem czegoś nowego (cyt.).*

Samorząd lokalny jest w stanie zlecać usługi cateringowe i wydawnicze, niemniej jednak jest niewiele podmiotów, które mają szansę na uzyskanie takiego zlecenia. Na lokalnym rynku badani nie dostrzegają takich podmiotów, które byłyby odpowiednio do realizacji tych usług przygotowane.

W ocenie samorządowców nikła jest możliwość i gwarancja tego, że powstanie spółdzielnia socjalna usługi cateringowych, a nawet gdyby taka by powstała, to nie ma gwarancji ze strony JST, iż takie usługi będą wyłącznie jej zlecałi. *No, bo też musimy wydawać pieniądze w sposób oszczędny, tak? W związku z tym, jeśli ta usługa nie będzie konkurencyjna, no to też nie możemy tego robić ... Myślę, że mimo wszystko zwykły rynek, dostępny dla każdego jest chyba lepszym rozwiązaniem (cyt.)*

Zdaniem uczestników badania spółdzielnia jest najlepszą formą działalności gospodarczej, zaś najważniejszy jest innowacyjny pomysł charakteru i kierunku jej działania. Dobrym pomysłem na działalność powstających PES jest podejmowanie przez nie działalności ukierunkowanej na tzw. „dziedzictwo kulinarne”. *Przyjeżdżają ludzie ze swoimi wyrobami.sprzedają nalewki, bardzo dobre zresztą. Drudzy sprzedają wędliny, bardzo dobre...Festiwal sera się u nas odbywa. Przecież te sery nie produkują mleczarnie wielkie, tylko małe gospodarstwa parosobowe. Sery kozie, owcze już rzadko są, krowie, różnego rodzaju od twarogowych poprzez twarde, żółte, jak my nazywamy, oni mają tam swoje nazwy. Ceny też od 50-80zł. Wyspecjalizowane te gospodarstwa są na takie wyroby. Pieczywa i te inne rzeczy. Jakaś rodzina nalewki tam proponowała. Mają tam wzór butelki nalewki. No pięknie to wygląda, ale tak jak na zachodzie jakieś winnice wystawiają swoje wina. No myślę, że ten kierunek jest chyba do wzięcia. Cepelia kiedyś działała i wiele różnych rękodzieł było wytwarzanych. Jest kierunek taki, żeby wracać do natury, do zdrowego żywienia, do dobrej odzieży (cyt.).*





Według badanych poprzez działania PES można byłoby bardziej promować region, dlatego też ich zdaniem warto byłoby ukierunkowywać działania nowo tworzących się przedsiębiorstw społecznych na rzeźbiarstwo, malarstwo, hafciarstwo a także wyroby garmazeryjne. Taka promocja regionu najczęściej mogłaby się odbywać podczas imprez okolicznościowych, na festynach, imprezach okolicznościowych – zwłaszcza w okresie wakacyjnym, gdy na Warmię i Mazury przyjeżdżają turyści z różnych zakątków Polski i cudzoziemcy. Najczęściej wypoczywają oni w małych wiejskich gospodarstwach agroturystycznych i pensjonatach. Problemem jest jednak to, że na wsiach nie działają spółdzielnie, najczęściej są stowarzyszenia, jednoosobowe firmy. *Najczęściej te firmy nie zatrudniają niewiadomo ile osób, raczej zwalniają jeśli zatrudniają gdzieś tam. Ten zbyt chyba gdzieś ucieka i nie ma tego, czy to są właśnie wyroby garmazeryjne, czy jakieś stolarskie. U mnie we wsi jest firma właśnie, chyba z drewnem coś tam robi. Zatrudnia u nas dwie osoby. Tylko dwie osoby akurat, ale znam panią, która właśnie otworzyła jakąś cukiernię i robi sama z mężem tylko. Gdzieś tam ma jakiś zbyt, bo i nawet panie ze wsi, ludzie z miasta zamawiają u niej te ciasta. Ale to jest jednoosobowa. Nie ma Spółdzielni Socjalnej (cyt.).*

Z jednej strony badani widzą możliwość zlecenia usług przedsiębiorstwom społecznym na równi z innymi podmiotami zastrzegając, że wszystkie zamówienia w instytucji muszą być zgodne z prawem zamówień publicznych. Mają też świadomość istnienia klauzul społecznych, jednak nie potrafią do końca potwierdzić, czy były one wykorzystywane w przeszłości. Jako przykładowy obszar potencjalnego zlecenia zadań w takiej formie wskazuje organizację cateringu, sprzątanie, usługi turystyczne.

Z drugiej strony przedstawiciele samorządu lokalnego przyznają, iż samorząd terytorialny nie zleca takich działań podmiotom ekonomii społecznej, a najczęściej realizacja pewnych zadań zlecana jest stowarzyszeniom w ramach ich działalności statutowej. *Spółdzielnie jeszcze nie podejmowały zleceń, nie stawały do przetargów. Jeszcze nie stoją na tyle mocno, by stanąć do przetargu. Zresztą nawet przy takich zleceniach nawet trudno mówić o przetargu, tak? No wybiera się jedną z tych działających na miejscu, która w danym momencie tak jakby bardziej odpowiada, czy miejscem, czy jeśli wiadomo, że jest tam smacznie, to nie są zamówienia nie wiadomo, jakie kosztowne, tak, żeby tutaj zlecić bez stosowania tych przepisów ustawy o zamówieniach publicznych, tak. Także no można podpisywać takie umowy nawet na jakiś tam czas, no, ale to mówię z naszego punktu widzenia nie jest to tak...nie mamy aż tyle tych zleceń, żeby tam ktoś mógł z tego wyżyć (cyt.).*



Przedstawiciele JST uważają, iż nie mają większych możliwości podejmowania współpracy i zlecania zadań PES gdyż:

- *Nam jako JST te zasady są już przydzielone.*
- *Nie mamy pola do popisu zbytnio (cyt.)*

I o ile taką współpracę w przyszłości planowaliby podejmować warunkiem jest to, że oferta przedsiębiorstwa społecznego musiałaby być konkurencyjna i solidna.

W ramach ogłaszanych przetargów weryfikowane są umiejętności i doświadczenie członków danego Podmiotu Ekonomii Społecznej. Jednym z warunków udziału w postępowaniu o zamówienie publiczne jest doświadczenie, w związku z tym każdy petent musi się wykazać jakimiś zleceniami, zadaniami, które już realizował – dotyczy to przede wszystkim dużych zamówień. Przy zamówieniach mniejszych, gdzie nie ma obowiązku stosowania prawa o zamówieniach publicznych, warunki współpracy ustanawiane są samodzielnie przez JST. *Jeżeli wiemy, że w danej dziedzinie mamy Podmiot Ekonomii Społecznej, który no, może nam zagwarantować jakość wykonania tej usługi, to my już ten proces możemy jakby dostosować też, czy umowę no dostosować się do tego, że może być to Podmiot Ekonomii Społecznej...Tu jesteśmy otwarci. Gdyby taka firma była, która może świadczyć usługi, my możemy jak najbardziej i umowę kształtować w ten sposób uwzględniając właśnie te warunki płatności różne i nie wymagać jakby tego zabezpieczenia czy VAT-u tych nakładów takich, a nie innych. Mamy możliwości (cyt.)*

Szanse lokalnych podmiotów ekonomii społecznej w staraniu się o zamówienia może zwiększyć proponowana przez nie cena i atrakcyjność oraz solidność wykonania. Promowanie działań PES w jednostkach samorządu terytorialnego powinno odbywać się na takiej samej zasadzie, jak każda inna działalność gospodarcza. W opinii badanych; *nie oddzielajmy lepsi, czy gorsi. Prywatny, czy Spółdzielczy. To jest ta sama działalność. Każdy, kto chce zrobić zlecenie przysyła reklamówki, przysyła kolorowe, bardziej kolorowe jakieś tam osiągnięcia, co zrobił. Tak jak ktoś robi kominki, to 55 załącza, kładzie, że ja tyle kominków zrobiłem, no to się go patrzy, no tyle kominków zrobiłeś, to znaczy, że jesteś dobry. Musi się reklamować. Bez tego się nie uda... Dlatego warto dbać o jakość swoich usług zawsze nawet w najmniejszym zleceniu...Także konieczność każdej działalności jest taka, że jak chce zyskać zlecenia musi rozpowszechnić wiadomość o tym, co robi, co chce robić, czy co jest w stanie zrobić. To jest konieczność. (cyt.)*



Zdaniem badanych, samorzady przede wszystkim są zleceniodawcą, ewentualnie mogą na swoich stronach internetowych umieszczać informację o działaniach ekonomii społecznej, niemniej jednak nie zamierzają w związku z tym ponosić specjalnych, dodatkowych wydatków finansowych. Promocja i reklamowanie swoich usług powinno jednak leżeć po stronie podmiotów ekonomii społecznej. Dużą rolę w promocji usług tych podmiotów powinien odgrywać Inkubator Przedsiębiorczości Społecznej.

Samorządowcy twierdzą, iż mają ograniczone możliwości wynikające z ustawy i nie można liczyć tylko wyłącznie na to, że samorzady zostaną zleceniodawcą. Przedstawiciele JST uważają, że *mniejsze ograniczenia obowiązują dla zarządców nieruchomości takich, czy prywatnych całkiem, czy z udziałem Gminy. Tam można spróbować też ...Sprzątanie klatek, koszenie trawników, zakładanie kwietników koło..., utrzymanie estetycznie obejścia tego tych wspólnot. To są właśnie takie możliwości drobnych robót. W Lidzbarku jest TBS, jeszcze panuje nad tym, ale być może też z TBS-em można się umówić. Szukać. Trzeba znaleźć właśnie zleceniodawców mniejszych, bo to mniejsze pieniądze, i nie jednego a pięciu, i wtedy mając taki, troszkę taki, zapas że tak powiem zleceń, można podejmować ryzyko działania, bo jak jeden nie wypali to jeszcze tych czterech zostanie, czy nawet trzech zostanie. To jeszcze z tego pokryje koszty działania, nawet mniej zarobię, ale jeszcze pokryje koszty działania. Bo nie ma nic gorszego w działalności, jak dochody są mniejsze niż koszty. No to jest strata (cyt.).*

Jednym z pomysłów na promocję działań przedsiębiorstw społecznych w powiecie jest stworzenie bazy solidnych zleceniobiorców wraz z rekomendacjami osób, które skorzystały ich usług, czy też innego typu pomocy. Prowadzeniem i weryfikacją danych z bazy powinien zajmować się Inkubator Przedsiębiorczości Społecznej.

Na zakończenie dyskusji fokusowej badani uznali, że jeżeli chodzi o funkcjonowanie PES niszą rynkową są usługi księgowe, które się mogłyby specjalizować się w prowadzeniu Spółdzielni Socjalnych lub w ogóle III sektora.

Badani raczej ostrożnie oceniają szanse rozwoju podmiotów ekonomii społecznej w powiecie. Co oczywiście nie oznacza, że nie widzą przyszłości w tym sektorze. Dostrzegają, iż powiat posiada bardzo duży potencjał. Wśród czynników sprzyjających rozwojowi ekonomii społecznej wymieniają przede wszystkim walory turystyczne regionu. Ich zadaniem sektor ekonomii społecznej rozwija się raczej powoli i w związku z tym konieczne są dodatkowe środki, przede wszystkim finansowe i kadrowe



przeznaczone na to zadanie, bowiem nie każdy odnajdzie się w sektorze ekonomii społecznej, dlatego też ewentualne decyzje o utworzeniu przedsiębiorstwa społecznego powinny być gruntownie przemyślane.

Wśród form wsparcia, jakie według badanych powinny być udzielane podmiotom ekonomii społecznej wymieniono najczęściej wsparcie finansowe, doradcze (np. porady prawne), szkoleniowe (np. w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej).

2.2 Analiza badań ankietowych

Znikomy odsetek zwrotu poprawnie wypełnionych ankiet sprawił, że niezwykle trudne jest wyciąganie wniosków dotyczących postrzegania nisz dla działalności podmiotów ekonomii społecznej przez jednostki samorządu terytorialnego i przedsiębiorstwa komunalne. Poniżej zaprezentowano te szczątkowe dane. Nie jest jednak możliwe wykonanie jakichkolwiek reprezentatywnych analiz statystycznych ze względu na znikomą ilość i jakość uzyskanego materiału badawczego. Jednakże ów problem z uzyskaniem pełnowartościowych danych jest też podstawą do wysunięcia wniosku, że znajomość podmiotów ekonomii społecznej wśród przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego i przedsiębiorców jest znikoma.

W powiecie lidzbarskim zostały wypełnione 34 kwestionariusze ankiet, z tego aż 21 pochodziło od jednostek samorządu terytorialnego, które nie współpracują z przedsiębiorstwami społecznymi. Tymczasem najbardziej wartościowa wiedza pochodzi od jednostek współpracujących z podmiotami ekonomii społecznej. Otrzymano również dwa kwestionariusze od przedstawicieli przedsiębiorstw komunalnych, które również nie współpracują z PES.

Wśród jednostek niewspółpracujących z PES kwestionariusze wypełniło 8 przedstawicieli starostwa powiatowego, 10 przedstawicieli urzędów miast i gmin oraz po jednym przedstawicielu z GOPS i centrum kształcenia zawodowego. Tylko 3 spośród tych instytucji planują współpracę z PES w przyszłości. Zatem odpowiedzi uzyskane od przedstawicieli tych instytucji dotyczą raczej potencjalnych możliwości współpracy niż tych realnie istniejących. Potencjalne korzyści z podejmowania współpracy z PES to przede wszystkim efektywniejsze rozwiązywanie problemów społecznych (3 odpowiedzi), ale także pomoc osobom potrzebującym wsparcia, utworzenie nowych miejsc pracy, budowa lokalnego



partnerstwa, odciążenie administracji, wsparcie PES przy definiowaniu problemów i poszukiwaniu rozwiązań oraz dzielenie się władzą (po 1 odpowiedzi).

Przedstawiciele trzech diagnozowanych jednostek zadeklarowali, że ich instytucje wspomagają PES. Najczęściej wskazywane formy pomocy to utworzenie Zespołu ds. ekonomii społecznej, tworzenie dobrego klimatu wokół tej problematyki oraz wsparcie we współpracy z instytucjami.

Tab. 1. Formy pomocy udzielanej PES przez JST

Pyt. 17. Jakiego rodzaju jest to pomoc?	N
pomoc pozyskiwaniu klientów	1
pomoc w uwiarygodnieniu podmiotu	1
pomoc w zakresie promowania podmiotu	1
wsparcie we współpracy z instytucjami	2
inne – tworzenie dobrego klimatu, zespół ds. ES	3
RAZEM	8

Źródło: badania własne.

Trzynastu przedstawicieli jednostek zadeklarowało, że samorząd spotyka się z organizacjami opracowując strategię rozwoju, bądź plan pracy na przyszłość. Obszarem wartym większej uwagi i rozwoju jest z pewnością przepływ informacji. Żadna z tej grupy jednostek nie ma na swoich stronach internetowych zakładki poświęconych współpracy z PES, co zważywszy na powszechność używania internetu jako podstawowego źródła informacji, jest poważnym uchybieniem.

Tab. 2. Wymiana informacji pomiędzy samorządem lokalnym a podmiotami ekonomii społecznej.

Pyt. 20. W jaki sposób w Państwa powiecie/gminie realizowana jest wymiana informacji pomiędzy samorządem lokalnym a podmiotami ekonomii społecznej?	N
strona internetowa urzędu	3
publikacje, wydawnictwa	1
specjalnie powołana komórka do organizowania kontaktów z sektorem pozarządowym	2
cykliczne spotkania przedstawicieli JST z PES	1
nie jest realizowana	3
trudno powiedzieć	12





inne – zespół ds. ekonomii społecznej	1
brak odpowiedzi	1
RAZEM	24

Źródło: badania własne.

Znajduje to potwierdzenie w odpowiedziach udzielonych na pytanie o sposoby wymiany informacji między JST a PES. Najczęściej ta wymiana nie jest realizowana, bądź urzędnicy nie potrafią określić, jaki sposób informacji został przyjęty w ich komórce.

Tab. 3. Informacje najczęściej przekazywane PES

Pyt. 21 Jakie informacje najczęściej przekazują Państwo organizacjom PES działającym na Państwa terenie?	N
o planowanych kierunkach działalności oraz zadaniach realizowanych przez organy administracji publicznej i organizacje pozarządowe,	2
o istnieniu innych źródeł finansowania, zwłaszcza pochodzących z innych źródeł publicznych, sektora prywatnego, funduszy celowych i prywatnych fundacji,	1
o organizowanych szkoleniach podnoszących jakość pracy organizacji pozarządowych w sferze zadań publicznych, poszerzających umiejętności zarządzania organizacją,	1
o szkoleniach i publikacjach oferowanych przez inne podmioty dla organizacji pozarządowych,	2
bazy danych zawierające wykaz organizacji pozarządowych działających na danym terenie oraz realizujących zadania publiczne,	5
dotyczące popularyzacji działalności organizacji pozarządowych,	9
inne - współpraca z IPS	1
RAZEM	21

Źródło: badania własne.

W odpowiedziach na pytanie o rodzaj przekazywanych informacji dominują te na temat popularyzacji działalności organizacji pozarządowych oraz bazy danych zawierające wykaz organizacji pozarządowych działających na danym terenie oraz realizujących zadania publiczne. Inne odpowiedzi ujęto w powyższej tabeli.



Tab. 4. Potencjalne usługi zlecane PES.

Pyt. 22. Które z usług Państwa instytucja mogłaby potencjalnie kupować od przedsiębiorców społecznych ?						
Usługa/produkt		tak zdecydowanie	raczej tak	nie mam zdania	raczej nie	nie zdecydowanie
1.	realizacja usług opiekuńczych nad osobami zależnymi		5	6	3	4
2.	rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych		4	8		6
3.	działania na rzecz reintegracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	2	3	9	1	3
4.	usługi remontowo-budowlane	2	7	6	3	
5.	usługi komunalne		6	10	2	
6.	prace społecznie-użyteczne	2	8	8		
7.	prowadzenie noclegowni dla osób bezdomnych/usługi z zakresu pomocy społecznej	1	3	8	3	3
8.	realizacja usług edukacyjnych na rzecz społeczności lokalnej		6	8	2	2
9.	usługi biurowe	4	3	6	3	2
10.	tworzenie witryn internetowych	3	7	4	3	1
11.	usługi cateringowe	6	5	4	3	
12.	usługi przewozowe i turystyczne	4	5	6	3	
13.	materiały drukowane (ulotki, plakaty, katalogi)	6	5	6	1	
14.	wyroby rękodzielnicze	6	6	6		
15.	inne					
RAZEM		36	73	95	27	21

Źródło: badania własne.

Najwięcej instytucji niewspółpracujących z PES uważa, że ich jednostka mogłaby kupować od PES wyroby rękodzielnicze (12 odpowiedzi pozytywnych), usługi cateringowe (11 odpowiedzi pozytywnych) i materiały drukowane - ulotki, plakaty, katalogi (11 odpowiedzi pozytywnych). Zapotrzebowanie byłoby



także na prace społecznie użyteczne oraz usługę polegającą na tworzeniu witryn internetowych (po 10 pozytywnych odpowiedzi). Inne wskazane usługi, na które być może byłoby zapotrzebowanie to:

- usługi przewozowe i turystyczne,
- realizacja usług opiekuńczych nad osobami zależnymi,
- rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych,
- działania na rzecz reintegracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- usługi remontowo-budowlane,
- usługi komunalne,
- prowadzenie noclegowni dla osób bezdomnych/usługi z zakresu pomocy społecznej,
- realizacja usług edukacyjnych na rzecz społeczności lokalnej,
- usługi biurowe.

Wielu przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego jednak nie ma wypracowanego zdania na temat usług potencjalnie możliwych do zlecenia PES, co może być wynikiem słabej polityki informacyjnej, a co za tym idzie niskiej wiedzy i świadomości odnośnie zasad i celów powstawania przedsiębiorstw społecznych.

Tab. 5. Potencjalne obszary współpracy z PES

Pyt. 23. W jakich jeszcze obszarach mogliby Państwo współpracować z podmiotami ekonomii społecznej?	N
kultura i sztuka	7
sport, turystyka i rekreacja	10
edukacja i wychowanie	7
ochrona zdrowia	2
pomoc społeczna i socjalna	4
ochrona środowiska	2
rynek pracy, aktywizacja zawodowa	4
animowanie działań wspólnot lokalnych	8
inne - rękodzieło, pośrednictwo pracy, obsługa ruchu turystycznego	10
RAZEM	45

Źródło: badania własne.

Przedstawiciel jednostek samorządowych wskazują, że inne możliwe obszary współpracy to sport, turystyka i rekreacja, animowanie działań wspólnot lokalnych, kultura i sztuka oraz edukacja i wychowanie.

Z danych pochodzących od 8 respondentów wynika, że usługi zlecane firmom zewnętrznym to szkolenia BHP i inne, usługi geodezyjne, pocztowe, ochrona mienia, opracowywanie dokumentów, w tym projektowych, usługi komunalne, wywóz nieczystości, utrzymanie i odśnieżanie dróg, usługi kominiarskie, dowóz dzieci do szkół, sprzątanie, mycie pojazdów, rachunkowość, usługi cateringowe, informatyczne, wycena nieruchomości, przygotowanie i wydawanie publikacji, serwis urzędzeń biurowych, usługi remontowo-budowlane, usługi projektowe i transportowe. Przy czym zadowolenie z tej współpracy oceniają oni jako średnie (średnia ocen 3,4 w skali od 1 do 5). Szanse powodzenia potencjalnej współpracy z PES ta grupa osób ocenia nisko (średnia ocen 2,7 w skali od 1 do 5).

Najbardziej widoczne bariery rozwoju takiej współpracy to brak obecnie funkcjonujących przedsiębiorstw społecznych i związany z tym brak praktyki w zakresie takiej współpracy, bariery natury administracyjno-prawnej, brak wiedzy na temat ekonomii społecznej, ograniczony zakres działania PES. Podkreślano także konieczność posiadania przez PES dobrego lidera i konkurencyjnej oferty, a co się z tym bezpośrednio wiąże, także dokładnego rozpoznania potrzeb lokalnej społeczności. Pojawiał się też opinia, że PES mają szanse powodzenia, ponieważ mają lepszy kontakt i znają potrzeby lokalnej społeczności. Do sukcesu może niewątpliwie przyczynić się partnerstwo z JST.

Zgola inaczej wyglądają deklaracje ze strony JST już współpracujących z PES. W badaniu wzięło udział 13 przedstawicieli takich jednostek. Było wśród nich 2 przedstawicieli PUP, 2 przedstawicieli starostwa powiatowego, 4 pracowników urzędów miast/gmin oraz dwóch pracowników MOPS, dwóch pracowników OHP i jeden pracownik PCPR.

Jedenaście badanych osób deklaruje, że ich jednostki zamierzają taką współpracę kontynuować także w przyszłości. Sześć osób deklaruje, że ich jednostka zlecała zadania publiczne podmiotom ekonomii społecznej w latach 2012-13 i dziesięć z nich deklaruje, że ich instytucja obecnie wspomaga tego typu podmioty. Dostrzegane korzyści z takiej współpracy to:

- pomoc osobom potrzebującym wsparcia (8 odp.),
- nowe miejsca pracy (4 odp.),



- lokalne partnerstwo (4 odp.),
- wsparcie PES przy definiowaniu problemów i poszukiwaniu rozwiązań (3 odp.),
- efektywniejsze rozwiązania problemów społecznych (5 odp.),
- inne – podtrzymanie lokalnego partnerstwa (1 odp.).

Tab. 6. Formy pomocy udzielane PES.

Pyt. 17. Jakiego rodzaju jest to pomoc?	N
doradztwo ogólne	1
ułatwienia w uzyskiwaniu środków na zakładanie PES	2
pomoc pozyskiwaniu klientów	4
pomoc w uwiarygodnieniu podmiotu	3
pomoc w zakresie promowania podmiotu	4
wsparcie we współpracy z instytucjami	1
inne - zespół ds. ES, dotacje, refundacje, staże	2
RAZEM	14

Źródło: badania własne.

Najczęściej jest to pomoc w zakresie promowania podmiotu (4 odpowiedzi), pomoc w pozyskiwaniu klientów (4 odpowiedzi) oraz pomoc w uwiarygodnieniu podmiotu (3 odpowiedzi).

Sześć osób zadeklarowało, że samorząd spotyka się z JST podczas budowy strategii rozwoju, bądź planu pracy na przyszłość. Dokładnie tyle samo osób jednak temu zaprzeczyło. Świadczy to o nikłej wiedzy pracowników JST na temat rzeczywistych działań podejmowanych na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w powiecie.

Podobnie jak w przypadku organizacji niewspółpracujących z PES, tu także są problemy z komunikacją. Aż 11 badanych osób stwierdziło, że ich jednostka nie posiada na stronie internetowej zakładki poświęconej współpracy z przedsiębiorstwami społecznymi. Wymiana informacji odbywa się głównie za pomocą stron internetowych urzędów, a także podczas cyklicznych spotkań przedstawicieli JST z PES oraz podczas indywidualnych spotkań i za pośrednictwem IPS.





Tab. 7. Wymiana informacji pomiędzy samorządem lokalnym a podmiotami ekonomii społecznej.

Pyt. 21 Jakie informacje najczęściej przekazują Państwo organizcom PES działającym na Państwa terenie?	N
o planowanych kierunkach działalności oraz zadaniach realizowanych przez organy administracji publicznej i organizacje pozarządowe,	4
o aktach normatywnych dotyczących sfery pożytku publicznego,	1
o istnieniu innych źródeł finansowania, zwłaszcza pochodzących z innych źródeł publicznych, sektora prywatnego, funduszy celowych i prywatnych fundacji,	2
o organizowanych szkoleniach podnoszących jakość pracy organizacji pozarządowych w sferze zadań publicznych, poszerzających umiejętności zarządzania organizacją,	1
o szkoleniach i publikacjach oferowanych przez inne podmioty dla organizacji pozarządowych,	4
bazy danych zawierające wykaz organizacji pozarządowych działających na Państwa terenie oraz realizujących zadania publiczne,	1
dotyczące popularyzacji działalności organizacji pozarządowych,	1
RAZEM	14

Źródło: badania własne.

Najczęściej przekazywane informacje dotyczą planowanych kierunków działalności oraz zadań realizowanych przez organy administracji publicznej i organizacje pozarządowe, a także szkoleń i publikacji oferowanych przez inne podmioty dla organizacji pozarządowych.

Tab. 8. Usługi potencjalnie zlecane PES

Pyt. 22. Które z usług Państwa instytucja mogłaby potencjalnie kupować od przedsiębiorców społecznych?		<i>zdec. tak</i>	<i>raczej tak</i>	<i>nie mam zdania</i>	<i>raczej nie</i>	<i>zdec. nie</i>
1.	realizacja usług opiekuńczych nad osobami zależnymi	4			1	3
2.	rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych		2	3		2
3.	działania na rzecz reintegracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	1	2	2	1	1
4.	usługi remontowo-budowlane	2	3	3		1
5.	usługi komunalne	1	1	3		2
6.	prace społecznie-użyteczne	2	3		2	1



7.	prowadzenie noclegowni dla osób bezdomnych/usługi z zakresu pomocy społecznej	1	3		1	4
8.	realizacja usług edukacyjnych na rzecz społeczności lokalnej	1	1	2	1	
9.	usługi biurowe		3	3		2
10.	tworzenie witryn internetowych		3	1		2
11.	usługi cateringowe	6	5		1	
12.	usługi przewozowe i turystyczne	2	5		1	1
13.	materiały drukowane (ulotki, plakaty, katalogi)	4	7	1		
14.	wyroby rękodzielnicze	4	1			1
RAZEM		28	39	19	8	20

Źródło: badania własne.

W odpowiedziach na pytanie dotyczące możliwych usług i produktów, które PES mogłyby sprzedawać jednostkom samorządowym dominowały usługi cateringowe oraz materiały drukowane (po 11 odpowiedzi pozytywnych). Przedstawiciele jednostek współpracujących z PES dostrzegają mniej ograniczeń w działalności tego typu podmiotów niż ci z jednostek niewspółpracujących z PES. Inne obszary możliwej współpracy to przede wszystkim obszar rynku pracy i aktywizacji zawodowej (8 odpowiedzi).

Tab. 9. Potencjalne obszary współpracy z PES

Pyt. 23. W jakich jeszcze obszarach mogliby Państwo współpracować z podmiotami ekonomii społecznej?	N
sport, turystyka i rekreacja,	1
edukacja i wychowanie,	2
pomoc społeczna i socjalna,	4
ochrona środowiska,	1
rynek pracy, aktywizacja zawodowa,	8
animowanie działań wspólnot lokalnych	2
brak odpowiedzi	1
RAZEM	19

Źródło: badania własne.



Obecnie najczęściej zlecane firmom zewnętrznym prace to usługi szkoleniowe i remontowo-budowlane, ale także usługi pocztowe, cateringowe, telekomunikacyjne, sprzątanie, usługi prawnicze, przygotowanie dokumentów projektowych, obsługa bhp, prace porządkowe, zakup materiałów biurowych i paliw płynnych oraz usługi transportowe. Ta współpraca oceniana jest przez JST bardzo dobrze. Stosunkowo pozytywne są też prognozy dotyczące rozwoju współpracy z PES – 9 osób oceniło je jako dobre i bardzo dobre, 4 osoby jako średnie. W rozwoju takiej współpracy ważną jest jakość usług oferowanych przez PES.

Dotychczasowe doświadczenia JST we współpracy z PES są pozytywne i stąd też bardzo pozytywne są prognozy rozwoju tej współpracy. Poziom zadowolenia z relacji instytucji biorących udział w badaniu z przedsiębiorstwami społecznymi jest wysoki, widoczna jest także aktywność podmiotów ekonomii społecznej w nawiązywaniu współpracy.

Tab. 10. Korzyści osiągnięte dzięki współpracy JST z podmiotami ekonomii społecznej

Pyt. 4. Jakie są główne korzyści osiągnięte dzięki współpracy Państwa instytucji z podmiotami ekonomii społecznej?	N
stworzyliśmy dzięki temu miejsca pracy	4
zbudowaliśmy lokalne partnerstwo	7
możemy liczyć na wsparcie PES przy definiowaniu problemów i poszukiwaniu rozwiązań	4
problemy społeczne są rozwiązywane efektywniej	7
RAZEM	22

Źródło: badania własne.

Najbardziej odczuwalne korzyści z dotychczasowej współpracy to utworzenie lokalnego partnerstwa oraz efektywne rozwiązywanie problemów społecznych.

Usługi i produkty kupowane dotychczas przez te jednostki od PES to:

- realizacja usług opiekuńczych nad osobami zależnymi (3 odp.),
- prace społecznie-użyteczne (3 odp.),
- usługi cateringowe (3 odp.),
- działania na rzecz reintegracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (2 odp.),





- usługi remontowo-budowlane (1 odp.),
- usługi komunalne (1 odp.),
- realizacja usług edukacyjnych na rzecz społeczności lokalnej (1 odp.),
- usługi biurowe (1 odp.),
- tworzenie witryn internetowych (1 odp.),
- usługi przewozowe i turystyczne (1 odp.),
- materiały drukowane - ulotki, plakaty, katalogi (1 odp.).

Powyższe dane pochodzą od 6 przedstawicieli instytucji.

W dotychczasowej współpracy JST z PES najbardziej ceniona jest otwartość na współpracę, a także sama idea wspólnego działania, wspólnota przedsięwzięć.

Tab. 11. Ocena dotychczasowej współpracy

Pyt. 10. Co najbardziej cenią sobie Państwo w dotychczasowej współpracy?	N
dobry przepływ informacji	3
wspólne działanie, wspólne przedsięwzięcia	6
otwartość na współpracę	8
innowacyjność rozwiązań stosowanych przez przedsiębiorców społecznych	3
realizacja celów społecznych przez przedsiębiorców społecznych	2
brak odpowiedzi	5
RAZEM	27

Źródło: badania własne.

Pozafinansowe formy współpracy podejmowane przez JST i PES zostały przedstawione w poniższej tabeli:

Tab. 12. Formy współpracy merytorycznej samorządu z podmiotami ekonomii społecznej/organizacjami pozarządowymi

Pyt. 11 Jakie formy współpracy merytorycznej (pozafinansowej) samorządu z podmiotami ekonomii społecznej/organizacjami pozarządowymi są stosowane w Państwa powiecie/gminie?	N
wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności przez organy administracji publicznej i organizacje,	8
konsultowanie projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej	4



tych organizacji,	
konsultowanie projektów aktów normatywnych dotyczących sfery pożytku publicznego z radami pożytku publicznego,	3
tworzenie wspólnych zespołów doradczych i inicjatywnych, składających się z przedstawicieli sektora pozarządowego i administracji publicznej,	1
doradztwo i udzielanie organizacjom pomocy merytorycznej w przygotowaniu projektów i pisaniu wniosków,	2
zawieranie umów partnerstwa określonych w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju,	2
udzielanie informacji o istnieniu innych źródeł finansowania, zwłaszcza pochodzących z innych źródeł publicznych, sektora prywatnego, funduszy celowych i prywatnych fundacji,	2
organizacja wspólnych konferencji i seminariów,	1
wspólne rozpoznawanie potrzeb i wspólne planowanie działań służących zaspokojeniu tych potrzeb,	3
wzajemne wykorzystywanie wiedzy profesjonalistów pracujących w administracji publicznej i organizacjach,	2
prorowadzenie bazy danych o organizacjach pozarządowych realizujących zadania publiczne,	3
udostępnianie wykazu organizacji pozarządowych na stronach internetowych organów administracji publicznej,	3
inicjowanie lub organizowanie szkoleń podnoszących jakość pracy organizacji pozarządowych w sferze zadań publicznych, poszerzających umiejętności zarządzania organizacją,	2
udzielanie bezpłatnych porad prawnych dla organizacji pozarządowych,	2
popularyzacja działalności organizacji pozarządowych na stronach internetowych administracji publicznej,	2
RAZEM	40

Zródło: badania własne.

Obszarem najbardziej satysfakcjonującym w opinii badanych osób jest wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności przez organy administracji publicznej i organizacje. Przy czym trzeba zwrócić uwagę na fakt, że stoi to w sprzeczności z uprzednio wspomnianymi problemami informacyjno-komunikacyjnymi. Stałego wzmocnienia wymaga przede wszystkim obszar konsultowania projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji. Dwie najważniejsze formy współpracy z PES wskazywane przez przedstawicieli jednostek samorządu





to realizacja zadań zleconych (6 odpowiedzi) oraz zakup produktów i usług od tychże podmiotów (4 odpowiedzi).

W badaniu wzięły udział także dwa przedsiębiorstwa komunalne, jednak żadne z nich nie współpracuje z PES i raczej nie planuje takiej współpracy w przyszłości. Wskazywane potencjalne usługi lub produkty, które przedsiębiorstwa mogłyby kupować od PES to materiały drukowane, administrowanie komunalnymi zasobami mieszkaniowymi, wytwarzanie, przetwarzanie i dystrybucja energii cieplnej produkowanej w oparciu o paliwa odnawialne, usługi transportowe i usługi w zakresie robót ziemnych. Jedno z przedsiębiorstw obecnie zleca firmom zewnętrznym prace takie, jak remontowo-budowlane, kominiarskie, hydrauliczne, elektryczne, stolarskie, wywóz nieczystości i sprzątanie. W okolicy brakuje PES, o takich profilach działalności. Żadne z tych przedsiębiorstw nie jest w stanie ocenić obiektywnie możliwości współpracy z PES, ponieważ nie mają tego rodzaju doświadczeń.

2.3 Analiza indywidualnych wywiadów pogłębionych

W dniu 22 stycznia 2014 r. w ramach badania przeprowadzono dodatkowe indywidualne wywiady w Inkubatorze Przedsiębiorczości Społecznej w Lidzbarku Warmiński z przedstawicielami: Powiatowego Urząd Pracy w Lidzbarku Warmińskim, CECH - Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Lidzbarku Warmińskim oraz reprezentantem Powiatu Lidzbarskiego.

Przeprowadzone z respondentami w formie pogłębionej rozmowy badanie, miało na celu eksplorację wyznaczonych obszarów badawczych oraz dookreślenie obszarów działalności gospodarczej sektora prywatnego, w których mogłyby rozwijać się przedsiębiorstwa społeczne, a także wytypowanie obszarów działalności związanych z realizacją usług publicznych, w których możliwe jest podejmowanie działalności gospodarczej przez podmioty ekonomii społecznej (PES)

Wywiady odbywały się indywidualnie, co pozwoliło uzyskać możliwie prawdziwe i wyczerpujące informacje. Ich podstawę stanowił dyspozycje do wywiadu IDI. Wszystkie rozmowy z respondentami miały charakter anonimowy.

Wywiady indywidualne w Lidzbarku Warmińskim zostały przeprowadzone w dniu 22.01.2014 r. Wzięły w nich udział:



- 1) przedstawicielka Powiatowego Urzędu Pracy,
- 2) przedstawiciel Cechu Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Lidzbarku Warmińskim,
- 3) przedstawiciel samorządu na szczeblu powiatu.

Wszystkie wywiady zostały przeprowadzone w Inkubatorze Przedsiębiorczości Społecznej w Lidzbarku Warmińskim przy ul. Wierzbickiego 3B.

Pierwsza rozmówczyni wymieniła trzy istniejące formalnie spółdzielnie:

- 1) Ornecka Spółdzielnia Socjalna "ARKA", która według słów przedstawicielki PUP świadczy usługi opiekuńcze dla osób starszych na zlecenie GOPS oraz usługi sprzątanía.
- 2) Spółdzielnia Socjalna "ŚWIATEŁKO" z Lidzbarka Warmińskiego prowadząca centrum zabaw dla dzieci, czasami dostaje zlecenia z MOPS.
- 3) Spółdzielnia Socjalna BABINIEC z Ornety, prowadząca bar mleczny, pracuje często na zlecenie MOPS i Urzędu Miasta.

Jedna z rozmówczyń podkreśla, że spółdzielnie socjalne są zakładane przez kobiety. Dwaj kolejni rozmówcy deklarują, że w ogóle nie mają styczności z tego typu podmiotami.

Na pytanie w jaki sposób postrzegane są PES przez ww. instytucje, które reprezentują rozmówcy, uzyskujemy odpowiedź: *W pewnym sensie jest to konkurencja, która wychodzi z lepszej pozycji (cyt.)* Spółdzielnia socjalna ma zapewnioną pomoc finansową. Ale mimo to każda forma wspierania osób wykluczonych, która nie jest nieuczciwą konkurencją powinna być postrzegana dobrze.

Jeden z rozmówców mówi, że PES różnie sobie radzą. Czasami są postrzegane przez pryzmat konfliktów personalnych. W starostwie powiatowym są postrzegane dobrze, ale wiele zależy od lidera – to powinna być osoba godna zaufania, z referencjami.

Kolejne pytanie dotyczyło tego, czy pracodawcy są zainteresowani nawiązaniem współpracy z PES. Rozmówcy zaznaczali, że są prowadzone działania promocyjne w tym kierunku, ale lokalni pracodawcy nie wydają się szczególnie zainteresowani nawiązaniem współpracy, ponieważ ich wiedza na temat ES jest wciąż za mała.

Rzemieślnicy nie są zainteresowani działalnością PES, raczej ludność może korzystać z ich usług np. opiekuńczych. Zakładając spółdzielnię socjalną z całą pewnością nie można się skupiać tylko na jednym rodzaju działalności. To powinny być rozbudowane usługi, np. produkcja plus handel we własnym punkcie plus handel w innych punktach sprzedaży.





Ostatni z rozmówców podkreśla, że tworzenie PES wprowadza niepokój społeczny. Dla przedsiębiorców PES są po prostu rywalami na rynku pracy. Samorząd w związku z tym musi kreować pewną politykę, dbać o relacje społeczne, zapewniać, że powstawanie PES nie spowoduje likwidacji miejsc pracy u „zwykłych” pracodawców. Jest to trudne i samorządy unikają tego tematu. To może być poważna przeszkoda w rozwoju PES.

Zdaniem rozmówców, współpraca samorządu lokalnego z przedsiębiorstwami społecznymi może przyczynić się do zaspokojenia potrzeb mieszkańców powiatu pod warunkiem, że będzie stosowana klauzula społeczna.

Wspólne inicjatywy podejmowane przez samorząd lokalny i przedsiębiorstwa społeczne, na rzecz społeczności lokalnej są możliwe. Między innymi w celu ułatwienia nawiązywania takich kontaktów powstały Inkubatory Przedsiębiorczości Społecznej.

Przedsiębiorstwa społeczne, aby stać się partnerem dla samorządu w realizacji zadań lokalnych powinny świadczyć usługi wysokiej jakości i konkurować ceną. Jak mówi jeden z rozmówców – przedstawiciel JST: *Chyba jednak jeszcze cena jest ważniejsza od jakości (cyt.)*. Inne warunki konieczne do spełnienia przez PES to umiejętności ich członków, trafny wybór przedmiotu działania, zdrowa konkurencyjność, dobra kontrola wewnętrzna, silny i skuteczny lider. Weryfikacja i odpowiedni dobór członków spółdzielni są bardzo ważnymi zadaniami przed utworzeniem spółdzielni socjalnej.

Jeśli chodzi o delegowanie zadań przedsiębiorstwom społecznym przez instytucje, nie jest to prosta sprawa. Urząd pracy nie deleguje zadań, a jedynie może dofinansowywać powstające spółdzielnie. Zlecane firmom zewnętrznym jest tylko sprzątanie oraz wykonywanie materiałów reklamowych, takich jak ulotki, katalogi, gadżety. Oczywiście zlecenie takich zadań PES jest możliwe. W zakres takich usług może też wchodzić catering i roboty budowlane.

Cech natomiast nie ma możliwości prawnych, żeby coś produkować, a jedynie zrzesza, reprezentuje i szkoli rzemieślników, w związku z tym nie może zlecać zadań, ale może pośredniczyć w przekazie informacji. Cech nie ma podwykonawców. Zlecane są jedynie drobne remonty raz na 8-10 lat. Podobnie starostwo nie zleca usług zewnętrznym podmiotom ES, ale są takie potencjalne obszary, jak na przykład utrzymanie dróg, czy sprzątanie w szkołach.

Przedsiębiorstwa społeczne promują swoje produkty i usługi na lokalnym rynku. Wydają ulotki, banery, jest też marketing „szepcany” ze strony zadowolonych klientów oraz artykuły w lokalnych gazetach i reportaże w telewizji kablowej. Są też liczne szkolenia, konferencje, sympozja, spotkania w IPS –



przedstawiciele jednostek samorządowych w nich uczestniczą. Informacje na temat ekonomii społecznej docierają do urzędników. Tylko przedstawiciel cechu stwierdził: *Nasze środowisko nie jest partnerem w takich działaniach (cyt.)*

W powiecie następuje też wymiana doświadczeń pomiędzy spółdzielniami socjalnymi, co można pochytywać za dobrą praktykę wartą upowszechniania. *Są spotkania kilku spółdzielni, żeby wymienić się doświadczeniami (cyt.)*

Jeden z rozmówców podkreślił, że nie praktykuje się badania potrzeb społeczności lokalnej, a warto byłoby zbadać potrzeby różnych grup, np. seniorów w lokalnych klubach seniora, czy UTW lub młodzieży – jest dostrzegalna coraz wyraźniej potrzeba informacji na temat możliwości zatrudnienia w wakacje. Promocji i informacji na temat PES jest wciąż zbyt mało. Potrzebny jest większy marketing. Szanse rozwoju ekonomii społecznej w powiecie zostały ocenione pozytywnie przez dwoje rozmówców. Natomiast jeden z nich stwierdził, że jest nastawiony raczej pesymistycznie do tego tematu.

Usługi, które potencjalnie mogą być realizowane przez przedsiębiorstwa społeczne to na przykład:

- Bar mleczny w Lidzbarku Warmińskim, z którego mogliby korzystać turyści, ale także urzędy,
- Handel i innego rodzaju gastronomię, np. lodziarnie, kawiarnie,
- Usługi bytowe: zdrowotne, opiekuńcze, żłobki,
- Usługi dla osób starszych, zwłaszcza świadczone w domu, np. rehabilitacyjne, kosmetyczne,
- Usługi budowlane i drobne naprawy,
- Gospodarstwa agroturystyczne i ich zrzeszenia,
- Usługi dla gospodarstw agroturystycznych,
- Utrzymywanie zieleni miejskiej i sprzątnięcie,
- Krótkoterminowe formy opieki dla dzieci, świetlice.

Do trudności, jakie mogą się pojawić przy podejmowaniu współpracy między lokalnym biznesem JST a PES należy m.in. księgowość, która jest dużym utrudnieniem. Potencjalnie mogłaby powstać nawet spółdzielnia świadcząca tanie usługi księgowe, ale tu przeszkodą jest konieczność posiadania wykształcenia kierunkowego i stosownych pozwoleń, czym z reguły nie dysponują osoby zakładające PES.

Kolejną bariera jest brak porozumienia, konflikty w nowopowstających spółdzielniach – lider nie zawsze jest akceptowany. Są to często osoby, które prawie się nie znają, więc nie ma między nimi zaufania. *Im*





więcej osób, tym większy problem. Każdy dostaje dofinansowanie, więc każdy jest liderem (cyt.). Ludzie są ostrożni, brakuje im odwagi, wolą pasywne formy pomocy. Barięą jest konieczność wspólnego zarządzania. Lider jest często krytykowany. Z powodu silnych emocji podczas wspólnego działania możliwość powstania konfliktów jest częstsza. Brakuje zaufania, kooperacji, skromności – bariery mentalne. Brakuje umiejętności *bycia i życia w grupie* (cyt.). Konieczne jest przebudowanie mentalności.

Ponadto nie wszystkie zapisy prawne są zrozumiałe i czytelne. Kontakt z prawem, urzędami, dokumentami także stanowi barięę. A wymagania ze strony urzędów są duże – pilnowanie terminów, ograniczenia czasowe, skomplikowana procedura, dokumentacja i przepisy.

Przeszkodą może być też brak pomysłu, ale mimo to bezrobotni rzadko pytają, co mogliby zacząć robić w ramach spółdzielni. Patrzą raczej na lokalny rynek i własne doświadczenie. Przychodzą zazwyczaj z gotowym pomysłem. Mają przy tym duże oczekiwania płacowe. Do tego dochodzą koszty adaptacyjne lokali oraz standardy jakości i bezpieczeństwa, np. wymogi Sanepidu.

Barięą jest też to, że klauzule społeczne nie zawsze są stosowane. *Urzednicy nie chcą jej wcielać w życie. Trudno przekonać do tego włodarzy, bo boją się oni oceny, odzewu społecznego, że likwidują miejsca pracy* (cyt.) Potrzebny jest czas i upowszechnianie dobrych praktyk, aby przekonać urzędników, że jest to możliwe i bezpieczne.

Są też bariery strukturalne - zamożność potencjalnych klientów spółdzielni socjalnych jest mała. Lidzbark nie ma przemysłu, tylko małe zakłady produkcyjne i tzw. „budżetówkę”. Nie ma systemu, który zachęcałby pracodawców do wspierania osób wykluczonych.

Nisze wyłonione na podstawie wywiadów indywidualnych:

- 1) Sprząatanie
- 2) Wykonywanie materiałów reklamowych, takich jak ulotki, katalogi, gadżety
- 3) Usługi cateringowe
- 4) Roboty budowlane
- 5) Bar mleczny w Lidzbarku Warmińskim
- 6) Handel i różne inne formy gastronomii, np. lodziarnie, kawiarnie
- 7) Usługi opiekuńcze
- 8) Usługi dla osób starszych świadczone w domu, np. rehabilitacyjne, kosmetyczne



- 9) Utrzymywanie zieleni miejskiej i sprzątanie.
- 10) Krótkoterminowe formy opieki dla dzieci, świetlice.
- 11) Turystyka
- 12) Usługi bytowe: zdrowotne, opiekuńcze, żłobki
- 13) Usługi budowlane i drobne naprawy
- 14) Gospodarstwa agroturystyczne i ich zrzeszenia
- 15) Usługi dla gospodarstw agroturystycznych.

Wnioski i rekomendacje

Przeprowadzone badania diagnostyczne uzasadniają konieczność opracowania wniosków i rekomendacji zawierających pewne elementy działań, które są wzajemnie ze sobą powiązane i zależne.

Wniosek 1

Większość JST współpracuje w niewielkim zakresie z podmiotami ekonomii społecznej. Brakuje promocji przedsiębiorczości społecznej wraz w oparciu o koncepcję partnerstwa publiczno-społecznego.

Rekomendacja 1

Należy bardziej skoncentrować uwagę na zwiększeniu intensywności i efektywności współpracy JST z PES. Mogą mu sprzyjać takie działania jak opracowanie i upowszechnienie przykładów współpracy JST z PES, zorganizowanie konkursu dla JST najlepiej współpracujących z PES; upowszechnianie informacji o współpracy JST z PES. Takie działania powinny zwracać uwagę na wymierne korzyści, jakie JST mogą wynieść z konkretnych form współpracy z PES.

Nadal istnieje duża potrzeba edukowania przedstawicieli JST na temat istnienia i społecznej roli PES. Być może zwiększenie poziomu świadomości osób odpowiedzialnych za zakup usług dla JST mógłby w przyszłości wpłynąć na potencjał i dostępność branży dla podmiotów ekonomii społecznej.

Wniosek 2

System wsparcia ze strony JST dla sektora ekonomii społecznej i jego podmiotów w powiecie nie jest wystarczający. PES otrzymują niewystarczające wsparcie i pomoc ze strony JST i II sektora biznesu lokalnego.

Rekomendacja 2

Wsparcie sektora powinno mieć charakter dwutorowy: z jednej strony pomoc (np. finansową, doradczą) należy kierować bezpośrednio do podmiotów ekonomii społecznej, z drugiej zaś wsparcia wymagają osoby tworzące owe podmioty. Należałoby dotować i wspierać działalność PES z różnych źródeł – zwłaszcza w początkowym etapie funkcjonowania przedsiębiorstwa społecznego. Wśród rekomendowanych form wsparcia można wyróżnić pomoc finansową, usługi doradcze (np. porady prawne) i szkoleniowe (np. w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej). Zatem JST i przedstawiciele lokalnego biznesu powinni zmierzać w kierunku utrzymania i rozwoju działalności aktualnie istniejącego IPS oraz powstawania nowych poprzez tworzenie płaszczyzny współpracy na rzecz ekonomii społecznej w powiecie.

Wniosek 3

Brakuje odpowiedniego poziomu współpracy między podmiotami ekonomii społecznej a przedsiębiorstwami II sektora biznesu lokalnego. Brak jedności i integracji nie sprzyja atmosferze partnerstwa i partycypacji. Powoduje to konkurencję między tymi podmiotami, rywalizację o wsparcie publiczne i udzielane zamówienia.

Rekomendacja 3

W powiecie z pewnością użyteczne byłoby wytypowanie/lub zatrudnienie specjalisty ds. promocji przedsiębiorczości społecznej zajmującego się wspieraniem, pośredniczeniem, wyszukiwaniem partnerów, zleceń, zamówień wśród lokalnych przedsiębiorców.

Nadal istnieje duża potrzeba edukowania przedstawicieli lokalnego biznesu na temat istnienia i społecznej roli PES. Być może zwiększenie poziomu świadomości osób odpowiedzialnych za outsourcing w przedsiębiorstwach mógłby w przyszłości wpłynąć na potencjał i dostępność branży dla podmiotów ekonomii społecznej.

Wniosek 4

Z przeprowadzonych badań wynika, że nie stosuje się klauzuli społecznej. Urzędnicy mają świadomość istnienia klauzul społecznych, jednak nie potrafią stwierdzić, czy były one kiedykolwiek wykorzystywane. W badanym powiecie nie są prowadzone działania informacyjno-edukacyjne nt. korzyści i zasad stosowania klauzuli społecznej oraz przekazywania zadań użyteczności publicznej do realizacji PES wśród jednostek samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorców lokalnych.

Rekomendacja 4

Należy w praktyce stosować klauzule społeczne. Ważne, aby wszystkie klauzule były przejrzyste i nie dyskryminowały oferentów. Działalności przedsiębiorstw społecznych towarzyszy realizacja celów społecznych. W rezultacie wprowadzenie klauzul społecznych zwiększa szansę na zdobycie kontraktu przez przedsiębiorstwa społeczne. Warto zaproponować szkolenia i doradztwo dla przedstawicieli JST odpowiedzialnych za zamówienia publiczne, mające na celu przezwyciężenie ich obaw i oporu przed stosowaniem klauzul. Konieczny jest również prowadzenie intensywnych działań edukacyjnych i informacyjnych wśród jednostek samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorców lokalnych nt. korzyści i zasad stosowania klauzuli społecznej oraz sposobów przekazywania zadań użyteczności publicznej do realizacji PES.

Wniosek 5

Przedsiębiorstwa społeczne w powiecie są słabo rozpoznawalne, ich działania nie są odpowiednio promowane. Dobre praktyki zbyt rzadko są upowszechniane. Na terenie powiatu nie są promowane oferty PES wśród potencjalnych konsumentów-nabywców. Dotyczy to przede wszystkim usług takich jak, usługi gastronomiczne, opiekuńcze, budowlane, porządkowe. Korzystne dla PES-ów byłoby dotarcie do jak największej grupy klientów – mieszkańców środowiska lokalnego, którzy byliby zainteresowani zakupem tych usług. Tymczasem nie dzieje się tak, ponieważ PES-y dysponują zbyt niskim budżetem na działania promocyjne, nie mają też wystarczającej wiedzy w zakresie marketingu. Nie potrafią zdobyć ani wygospodarować większych środków na tego typu cele.



Rekomendacja 5

Trzeba lepiej i wyraźniej promować w środowisku lokalnym dobre praktyki, większy udział w promocji powinny brać jednostki samorządu terytorialnego. Za takim rozwiązaniem przemawia wyraźna różnica w ocenie szans powodzenia współpracy JST z PES w tych jednostkach, które już taką współpracę podjęły. Należy zadbać zwłaszcza o promocję PES w lokalnym środowisku biznesowym. Informacje na temat PES powinny pojawiać się w OPS z uwagi na to, że często założyciele PES wywodzą się ze środowisk obsługiwanych przez OPS. Jednym z pomysłów na promocję działań przedsiębiorstw społecznych w powiecie jest tworzenie internetowej bazy solidnych zleceniobiorców wraz z rekomendacjami osób, które skorzystały formy usług, pomocy. Prowadzeniem i weryfikacją danych z bazy mógłby zajmować się Inkubator Przedsiębiorczości Społecznej. Na poziomie lokalnym powinien zostać ustalony szczegółowy zakres rzeczowy usług PES. Należy więc wypracować i wdrażać profesjonalną strategię promocji oferty PES obejmującą organizację kampanii informacyjno-promocyjnych promujących produkty PES, a także promocję PES i ich oferty za pomocą np. portali internetowych. Konieczne jest stworzenie takiego systemu, który nie będzie utrwał jedynie finansowania spółdzielni socjalnej w formie grantów czy dotacji, ale będzie oferował wsparcie w postaci szeregu narzędzi, takich jak doradztwo, pożyczki czy poręczenia.

Wniosek 6

Na podstawie badań ankietowych należy stwierdzić, że wzmocnienia wymaga obszar konsultowania projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej PES. Brakuje badania zapotrzebowania lokalnej społeczności na konkretne usługi i produkty oferowane przez PES. Za mały jest udział PES w diagnozowaniu lokalnych potrzeb społecznych. Obecnie PESy w niewielkim stopniu partycypują w opracowywaniu i tworzeniu lokalnych programów (zarówno na poziomie gminy jak i powiatu) rozwiązywania problemów społecznych oraz strategii rozwoju.

Rekomendacja 6

Koniecznym jest podejmowanie wspólnych działań ukierunkowanych na wypracowywanie standardów, a także możliwości (organizacyjnych, prawnych i finansowych) współdziałania JST z PES. Temu celowi służą przede wszystkim bezpośrednio cykliczne spotkania reprezentantów obydwu sektorów.





Warto byłoby zbadać potrzeby różnych grup ludności zamieszkujących powiat, np. seniorów w lokalnych klubach seniora, czy innych organizacjach, młodzieży w szkołach, młodych pracujących rodziców itp. Takie badania umożliwiłyby precyzyjne dostosowanie usług do potrzeb konkretnej grupy. CIS, jak też powstające w przyszłości spółdzielnie socjalne powinny uczestniczyć w prowadzeniu i opracowywaniu diagnozy potrzeb społecznych w zakresie rozpoznawania zapotrzebowania społeczności lokalnej na konkretne usługi i produkty a także sporządzać/przygotowywać propozycje dla instytucji i władz samorządowych (np. PUP) obszarów działań w oparciu np. organizację robót publicznych, tak aby wzmocnić infrastrukturę powiatu z korzyścią utworzenia na nim nowych miejsc pracy (poprawa stanu środowiska naturalnego, stanu dróg lokalnych, rozwoju usług itp.)

Wniosek 7

W PES ogromną rolę odgrywa czynnik ludzki. Często pojawiają się w nich konflikty personalne, brak zaufania, negatywne emocje. Problemy personalne są najpoważniejszymi w zakresie powstawania i rozwoju tego typu organizacji. Ludzie na ogół boją się odpowiedzialności, często też spółdzielnie rozpadają się na wczesnych etapach funkcjonowania z powodu konfliktów interpersonalnych. W takich warunkach wiele zależy od lidera. W środowisku lokalnym brakuje liderów, którzy byłiby odpowiednio przygotowani merytorycznie do posługiwania się narzędziami biznesowymi przy realizacji zadań społecznych. Taka osoba powinna posiadać kompetencje społeczne, umiejętności zarządzania ludźmi (znajomość procesów grupowych, techniki perswazji, udzielanie informacji zwrotnych) oraz podejmowania decyzji w sytuacji ryzyka biznesowego.

Rekomendacja 7

Liderem powinna być osoba godna zaufania, z referencjami, o dużej inteligencji emocjonalnej i umiejętności organizowania pracy zespołu. Przydatne byłby w tej sytuacji wszelkie szkolenia z zakresu umiejętności psychospołecznych i zarządzania zasobami ludzkimi, ukierunkowane na poznawanie i stosowanie konkretnych narzędzi oddziaływania na ludzi. Pomysłem wartym rozważenia jest utworzenie szkoły lub akademii liderów PES.

Natomiast w budowaniu zespołów tworzących spółdzielnie socjalne nieocenione byłyby szkolenia teambuildingowe, które pozwoliłyby takiej grupie ludzi lepiej poznać własne zasoby i ograniczenia, a także w kontrolowanych warunkach wypracować własne, unikalne zasady współdziałania.



ZIDENTYFIKOWANE NISZE RYNKOWE DLA PES W POWIECIE LIDZBARSKIM

Na podstawie przeprowadzonych badań – wszystkich trzech części – wyłoniono nisze rynkowe.

Najczęściej wskazywane nisze to:

- 1) usługi opiekuńcze dla osób starszych i opieka nad dziećmi w ramach realizowanych projektów systemowych, które mogą być realizowane zarówno na zlecenie osób prywatnych, jak i w ramach usług zleczanych przez OPS;
- 2) usługi dla osób starszych (świadczone w domu, lub placówce typu DPS) np. rehabilitacyjne, kosmetyczne, fryzjerskie, które mogą być także realizowane zarówno na zlecenie osób prywatnych (pensionariuszy DPS i ich rodzin, jak i w ramach usług zleczanych przez OPS (np. zgłaszane przez służby opiekuńczo-pielęgnacyjne DPS, opiekunki domowe);
- 3) Działalność pomocnicza związana z utrzymaniem porządku, czyli ogólne sprzątnięcie mieszkań, lokali gastronomicznych, zamiatanie ulic, usuwanie śniegu i lodu, usługi parkingowe, pielęgnacja zieleni w parkach oraz przy obiektach sportowych, budynkach publicznych i cmentarzach komunalnych,
- 4) prace porządkowe (sprzątnięcie klatek, koszenie trawników, zakładanie kwietników, utrzymanie porządku w obejściach wspólnot mieszkaniowych) prowadzone na zlecenie osób prywatnych lub wspólnot/spółdzielni mieszkaniowych, jak też w ramach usług zleczanych przez samorząd (przede wszystkim PUP);
- 5) działalność pomocnicza związana z utrzymaniem porządku, czyli ogólne sprzątnięcie mieszkań, lokali gastronomicznych, zamiatanie ulic, usuwanie śniegu i lodu, usługi parkingowe, pielęgnacja zieleni w parkach oraz przy obiektach sportowych, budynkach publicznych i cmentarzach komunalnych,
- 6) usługi remontowo-budowlane w szerokim zakresie: wznoszenia budynków mieszkalnych i niemieszkalnych, przeprowadzania remontów i rozbudowy budynków, adaptacji pomieszczeń, rozbiórki. Zakres usług może obejmować też prace renowacyjne – dotyczy to jednak tylko wyspecjalizowanych PES. W ramach zagospodarowania przestrzeni tego typu podmioty mogą stawiać obiekty małej architektury, naprawiać nawierzchnie, ogrodzenia. Usługi powinny





przybierać charakter kompleksowy - w zakres prac remontowo - budowlanych wchodzić mogą również prace hydrauliczne, elektryczne, dekarские, układanie glazury i terakoty, tzw. biały montaż itp.

Często wskazywane nisze to:

- 1) usługi cateringowe, w praktyce usługi cateringowe mogłyby być nabywane przez klientów indywidualnych, bądź też samorząd lokalny przy różnego rodzaju okazjach, np. w czasie spotkań z kontrahentami, w czasie spotkań pracowników np. w ramach wigilii pracowniczej, czy też imprez integracyjnych, w czasie delegacji pracowników itp.
- 2) bar mleczny w Lidzbarku Warmińskim, z którego mogliby korzystać turyści, ale także urzędy,
- 3) handel i małe gastronomie, np. lodziarnie, kawiarnie,
- 4) działalność ukierunkowana na tzw. „dziedzictwo kulinarne” regionu wytwarzanie i sprzedaż lokalnych tradycyjnych produktów, jak sery, wędliny, nalewki, wyroby garmażeryjne,
- 5) przygotowanie spersonalizowanych materiałów biurowych, czyli druk cyfrowy katalogów, folderów, ulotek, broszur, papieru firmowego, plakatów, kalendarzy, wizytówek, naklejek. Może być to realizowane za zlecenie firm prywatnych, jak też w ramach zamówień publicznych przez urzędy.

Najbardziej wskazywane nisze:

- 1) usługi edukacyjne na rzecz społeczności lokalnej, dotyczące kształtowania postaw prospołecznych i przedsiębiorczych, przybliżających funkcjonowanie PES i ich rolę w przeciwdziałaniu marginalizacji i wykluczeniu społecznemu. Mogą to być także zajęcia związane z kultywowaniem historii i tradycji regionu, tj. różnego rodzaju warsztaty – rękodzielnicze, kulinarne, garncarskie, rzeźbiarstwo, malarstwo, hafciarstwo, organizowanie imprez edukacyjno-animacyjnych i spotkania okolicznościowe dla dzieci i rodzin;
- 2) usługi księgowo, które się mogłyby specjalizować się w prowadzeniu Spółdzielni Socjalnych lub III sektora,
- 3) usługi biurowe, skoncentrowane wokół obsługi korespondencji, wysyłania, odbierania i odpowiedzi na pisma, faxy, e-maile, skanowania dokumentów, wykonywania odbitek ksero,



- wydruków, umawiania spotkań i prowadzenia kalendarza klienta, porządkowania dokumentów w małej firmie lub w domu; tworzeniu witryn internetowych dla JST,
- 4) wytwarzanie, przetwarzanie i dystrybucja energii cieplnej produkowanej w oparciu o paliwa odnawialne,
 - 5) usługi transportowe, usługi w zakresie robót ziemnych
 - 6) świadczenie usług dla gospodarstw agroturystycznych; poprzez np. usługi przewozowe i turystyczne, obejmujące wynajem autokarów, busów i minibusów. PES świadczące usługi w tym zakresie mogą wyróżnić się przystępną ceną, jak też profesjonalną obsługą, zatrudniając wykwalifikowanych, kulturalnych kierowców. Dotyczy to przewozów turystycznych krajowych, jak i międzynarodowych. Dodatkowo tego typu podmioty mogą świadczyć usługi przewodnickie dla turystów przebywających w gospodarstwach agroturystycznych.
 - 7) organizowanie krótkoterminowych form opieki dla dzieci, świetlice

Największe bariery w obszarze współpracy podmiotów ekonomii społecznej i jednostek samorządu terytorialnego w powiecie lidzbarskim

1. Niewystarczający zakres współpracy pomiędzy JST z podmiotami ekonomii społecznej. Bariery we współpracy JST, PES i lokalnego biznesu wynikające z niewiedzy i braku wzajemnego zaufania.
2. Brak jasnych procedur przekazywania zadań publicznych do realizacji PES. Widoczne jest niskie zaufanie PES do administracji publicznej spowodowane nadmierną biurokracją, słabym przepływem informacji i ich niejasnością, brakiem elastyczności, procedurami niedopasowanymi do rzeczywistości i wymogów rynku oraz ograniczonymi kompetencjami urzędników samorządów w zakresie wiedzy na temat funkcjonowania PES.
3. Brak odpowiedniego poziomu wsparcia dla sektora ekonomii społecznej i jego podmiotów ze strony JST i II sektora biznesu lokalnego.
4. „Niezdrowa” konkurencja i rywalizację o wsparcie publiczne i udzielane zamówienia pomiędzy podmiotami ekonomii społecznej a przedsiębiorstwami II sektora biznesu lokalnego.



5. W powiecie brakuje działań informacyjno-edukacyjnych nt. korzyści i zasad stosowania klauzuli społecznej oraz przekazywania zadań użyteczności publicznej do realizacji PES wśród jednostek samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorców lokalnych.
6. Brakuje podmiotów o odpowiednich do potrzeb profilach działalności.
7. Brakuje doświadczenia i upowszechniania dobrych praktyk.
8. Bariery natury administracyjno-prawnej, np. prowadzenie księgowości. Brak specjalistów ds. księgowości dla podmiotów III sektora. Prowadzenie takiej księgowości różni się nieco od standardowych procedur. Ponadto nowopowstałym organizacjom nie stać zazwyczaj na systematyczne opłacanie takich usług. Dotyczy to również spółdzielni socjalnych.
9. Brak sprawnych liderów radzących sobie z konfliktami wewnątrz zespołu. W powiecie brakuje ludzi, którzy mają predyspozycje i kompetencje do kierowania innymi ludźmi. Brakuje liderów, którzy gotowi byłiby wziąć na siebie odpowiedzialność za nowopowstały podmiot i tworzących go pracowników. Bez osoby koordynującej działania i określającej cele rozwoju organizacji, nie jest możliwe rozpoczęcie tego typu działalności. Ponadto częstą bolączką nowopowstałych PES są wewnętrzne konflikty interpersonalne, które prowadzą nawet do rozpadu takiego podmiotu.
10. Brakuje dokładnego rozpoznania potrzeb lokalnej społeczności, a co za tym idzie – także konkurencyjnej oferty. Zbyt mały jest udział PES w diagnozowaniu lokalnych potrzeb społecznych.
11. Niewielka partycypacja PES-ów w opracowywaniu i tworzeniu lokalnych programów (zarówno na poziomie gminy jak i powiatu) rozwiązywania problemów społecznych oraz strategii rozwoju





Bibliografia

- Altkorn J., Kramer T., (red.), *Leksykon marketingu*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Warszawa 1998
- Badanie obszarów działalności gospodarczej (branż) dostępnych i atrakcyjnych dla podmiotów ekonomii społecznej w województwie wielkopolskim. Raport końcowy. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu, Wielkopolskie Centrum Ekonomii Solidarności ROPS.I.4320/7/8/2011. Grudzień 2011
- Bereza J., *Przedsiębiorczość społeczna w procesach rozwoju lokalnego i regionalnego*, [w:] Wspieranie ekonomii społecznej, red. J. Hausner, Wyd. Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie i Małopolska Szkoła Administracji Publicznej, Kraków 2008
- Frątczak P., *Możliwe obszary ekspansji podmiotów ekonomii społecznej – propozycje rekomendacji*, Przedsiębiorstwo ekonomii społecznej z sukcesem – projekt promocji dobrych praktyk. Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
- Grewiński M., Wronka M., *Gospodarka społeczna w UE i w Polsce – między przedsiębiorczością społeczną a CSR*, [w:] *Przedsiębiorczość w Polsce – bariery i perspektywy rozwoju*, red. A. Frączkiewicz-Wronka, M. Grewiński, WSP-TWP, Warszawa 2012
- Jelonek M., *Teorie socjologiczne a ekonomia społeczna*; [w:] *Wokół ekonomii społecznej*, red. M. Frączek, J. Hausner, S. Mazur, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków 2012
- Kaszyński H., *Ekonomia społeczna i praca socjalna. Razem czy osobno?*, [w:] *Ekonomia społeczna. Perspektywa rynku pracy i pomocy społecznej*, red. J. Staręga-Piasek, Instytut Rozwoju Służb Społecznych. Warszawa 2007
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej. Projekt. Warszawa 2012
- Leszkiewicz A., *Miejsce przedsiębiorstw społecznych w strategiach rozwoju gospodarczego*, [w:] *Wspieranie ekonomii społecznej*, red. J. Hausner, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków 2008
- Leś E., *Nowa ekonomia społeczna*, „Trzeci Sektor” nr 2/ 2005





- Łojko M., *Corporate social responsibility of social economy entities in Poland*, [w:] Corporate social (ir) responsibility, ed. Agata Lulewicz-Sas, Białystok University of Technology, Białystok, 2013
- Pilarczyk B., Mruk H., (red.), *Kompendium wiedzy o marketingu*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006
- *Strategia niszy rynkowej jako specyficzny element potencjału rozwojowego mikroprzedsiębiorstw. Raport końcowy*. Opracowanie w ramach projektu systemowego PARP „Proces inwestycyjny i strategię przedsiębiorstw w czasach kryzysu” – poddziałanie 2.1.3 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. PARP, Warszawa 2010
- Raport otwarcia. Analiza podmiotów i systemu wsparcia ekonomii społecznej w powiecie lidzbarskim
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Lidzbarskiego na l. 2006-2015

Wykorzystane strony internetowe

<http://www.powiatlidzbarski.pl/klient/starostwo-powiatowe>

http://www.puplidzbark.pl/urzed_pracy/stopa_bezrobocia.html

<http://www.terazbiznes.pl/news/1354/nisze-rynkowe-czym-sa-i-jak-je-znalezc>

<http://asbiznesu.pl/kwartalnik/publikacje-z-kwartalnika/temat-numeru/732-od-rywalizacji-do-wspolpracy>



ANEKS METODOLOGICZNY

Załącznik 1

KWESTIONARIUSZ ANKIETY

skierowany do przedstawicieli jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego powiatu lidzbarskiego

Szanowna Pani/Szanowny Panie,

Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych w ramach realizowanego projektu przeprowadza badanie nisz rynkowych dla podmiotów ekonomii społecznej w powiatach: lidzbarskim i bartoszyckim.

Badania są anonimowe, a wyniki zostaną wykorzystane w celach niekomercyjnych. Państwa udział w prowadzonych badaniach jest dla nas niezwykle cenny. Odpowiedzi pomogą nam zidentyfikować nisze rynku jednostek samorządu lokalnego, w których PES mogłyby prowadzić działalność gospodarczą²³.

Nazwa jednostki samorządu terytorialnego

.....

1. Czy Pani/Pana instytucja współpracuje z przedsiębiorstwami społecznymi²⁴?

- a) tak
- b) nie

Jeśli nie, to proszę przejść do pytania nr 5.

2. Proszę określić na skali poziom zadowolenia z relacji Państwa instytucji z przedsiębiorstwami społecznymi (5 - najwyższy poziom satysfakcji, 1 – najniższy)

1 2 3 4 5



²³ Badanie ma na celu zidentyfikowanie nisz (rozumianych, jako nisze rynku jednostek samorządu lokalnego), w których PES mogłyby prowadzić działalność gospodarczą. W związku z tym celem badania jest wytypowanie obszarów działalności jednostek samorządu terytorialnego związanych z realizacją usług publicznych, które mogłyby być zlecane podmiotom ekonomii społecznej (PES) w formie wykonania usług/produktów.

²⁴ Przedsiębiorstwa społeczne – podmioty, które prowadząc działalność gospodarczą (np. świadcząc usługi, wytwarzając produkty) angażują osoby zagrożone wykluczeniem społecznym (np. osoby bezrobotne, niepełnosprawne, wychodzące z ubóstwa czy bezdomności itp.) w celu ich reintegracji zawodowej i społecznej. Przykładem przedsiębiorstw społecznych są spółdzielnie socjalne, stowarzyszenia czy fundacje prowadzące działalność gospodarczą, centra integracji społecznej.



3. **Czy odczuwalna jest aktywność podmiotów ekonomii społecznej w dążeniu do współpracy z samorządem lokalnym?**
- a) tak
 - b) nie
 - c) trudno powiedzieć
4. **Jakie są główne korzyści osiągnięte dzięki współpracy Państwa instytucji z podmiotami ekonomii społecznej?** (można udzielić więcej niż jednej odpowiedzi)
- a) stworzyliśmy dzięki temu miejsca pracy
 - b) zbudowaliśmy lokalne partnerstwo
 - c) nasza administracja została odciążona,
 - d) możemy liczyć na wsparcie PES przy definiowaniu problemów i poszukiwaniu rozwiązań,
 - e) problemy społeczne są rozwiązywane efektywniej,
 - f) nie osiągnęliśmy żadnych korzyści
 - g) inne – jakie?.....
5. **Czy planują Państwo korzystanie z pomocy tego typu instytucji w przyszłości?**
- a) tak (proszę przejść do pytania nr 6)
 - b) nie (proszę przejść do pytania nr 7)
 - c) nie wiem (proszę przejść do pytania nr 8)
6. **Jeśli tak, to jakich korzyści się Państwo spodziewają zlecając wykonanie usług/produktów przedsiębiorcom społecznym?**
- a) będziemy w ten sposób pomagać osobom potrzebującym wsparcia
 - b) liczymy, że stworzymy dzięki temu nowe miejsca pracy
 - c) chcielibyśmy zbudować lokalne partnerstwo
 - d) liczymy, że nasza administracja zostanie odciążona,
 - e) chcielibyśmy móc liczyć na wsparcie PES przy definiowaniu problemów i poszukiwaniu rozwiązań,
 - f) chcielibyśmy, aby problemy społeczne były rozwiązywane efektywniej,
 - g) nie spodziewamy się żadnych korzyści
 - h) inne – jakie?.....
7. **Jeśli nie, to dlaczego nie planują Państwo korzystania z usług lub produktów przedsiębiorstw społecznych ?** (można udzielić więcej niż jedną odpowiedź)
- a) nie ma takiej potrzeby,
 - b) nie spodziewamy się żadnych korzyści z tytułu tej współpracy,
 - c) nie ma w najbliższej okolicy podmiotów świadczących tego typu usługi,
 - d) podmioty świadczące tego typu usługi są za daleko,
 - e) zbyt mało wiemy o funkcjonowaniu podmiotów ekonomii społecznej,
 - f) inne - jakie?.....
8. **Czy Państwa jednostka samorządu terytorialnego w 2012-2013 roku zlecała usługi przedsiębiorcom społecznym działającym na Państwa terenie lub kupowała ich produkty?**



- a) tak (proszę przejść do pytania nr 9)
- b) nie (proszę przejść do pytania nr 15)

9. Jeśli tak, to jakie zlecano usługi i jakie kupowano produkty? (proszę o zakreślenie właściwych odpowiedzi)

- a) realizacja usług opiekuńczych nad osobami zależnymi,
- b) rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych
- c) działania na rzecz reintegracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
- d) usługi remontowo-budowlane
- e) usługi komunalne
- f) prace społecznie-użyteczne
- g) prowadzenie noclegowni dla osób bezdomnych/usługi z zakresu pomocy społecznej
- h) realizacja usług edukacyjnych na rzecz społeczności lokalnej
- i) usługi biurowe
- j) tworzenie witryn internetowych
- k) usługi cateringowe
- l) usługi przewozowe i turystyczne
- m) materiały drukowane (ulotki, plakaty, katalogi)
- n) wyroby rękodzielnicze
- o) inne (jakie?).....

10. Co najbardziej cenią sobie Państwo w dotychczasowej współpracy?

- a) dobry przepływ informacji
- b) wspólne działanie, wspólne przedsięwzięcia
- c) otwartość na współpracę
- d) innowacyjność rozwiązań stosowanych przez przedsiębiorców społecznych,
- e) realizacja celów społecznych przez przedsiębiorców społecznych (poprzez m in. przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, aktywizacja i integracja społeczna, tworzenie dodatkowych miejsc pracy, budowanie lokalnej tożsamości)
- f) inne (jakie?).....

11. Jakie formy współpracy merytorycznej (pozafinansowej) samorządu z podmiotami ekonomii społecznej/organizacjami pozarządowymi są stosowane w Państwa powiecie/gminie? (proszę o zakreślenie właściwych odpowiedzi)

- a) wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności przez organy administracji publicznej i organizacje,
- b) konsultowanie projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji,
- c) konsultowanie projektów aktów normatywnych dotyczących sfery pożytku publicznego z radami pożytku publicznego,
- d) tworzenie wspólnych zespołów doradczych i inicjatywnych, składających się z przedstawicieli sektora pozarządowego i administracji publicznej,





- e) doradztwo i udzielanie organizacjom pomocy merytorycznej w przygotowaniu projektów i pisaniu wniosków,
 - f) zawieranie umów o wykonanie inicjatywy lokalnej na zasadach określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
 - g) zawieranie umów partnerstwa określonych w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju,
 - h) zawieranie umów partnerstwa publiczno-prywatnego określonych w ustawie o partnerstwie publiczno-prywatnym,
 - i) zawieranie porozumień z organizacjami pozarządowymi dotyczących wspólnej realizacji zadań i projektów,
 - j) udzielanie informacji o istnieniu innych źródeł finansowania, zwłaszcza pochodzących z innych źródeł publicznych, sektora prywatnego, funduszy celowych i prywatnych fundacji,
 - k) opiniowanie wniosków o dotacje do innych instytucji lub organów administracji publicznej – udzielanie rekomendacji,
 - l) wspieranie akcji promującej przekazywanie 1% podatku dochodowego od osób fizycznych organizacjom pożytku publicznego,
 - m) organizacja wspólnych konferencji i seminariów,
 - n) wspólne rozpoznawanie potrzeb i wspólne planowanie działań służących zaspokojeniu tych potrzeb,
 - o) wzajemne wykorzystywanie wiedzy profesjonalistów pracujących w administracji publicznej i organizacjach,
 - p) prowadzenie bazy danych o organizacjach pozarządowych realizujących zadania publiczne,
 - q) udostępnianie wykazu organizacji pozarządowych na stronach internetowych organów administracji publicznej,
 - r) inicjowanie lub organizowanie szkoleń podnoszących jakość pracy organizacji pozarządowych w sferze zadań publicznych, poszerzających umiejętności zarządzania organizacją,
 - s) prowadzenie punktów poradnictwa dla organizacji pozarządowych,
 - t) prowadzenie ośrodków wsparcia dla organizacji pozarządowych,
 - u) udzielanie bezpłatnych porad prawnych dla organizacji pozarządowych,
 - v) działalność informacyjna w zakresie oferowanych przez inne podmioty szkoleń i publikacji dla organizacji pozarządowych,
 - w) popularyzacja działalności organizacji pozarządowych na stronach internetowych administracji publicznej,
 - x) pomoc organizacjom w nawiązywaniu współpracy z mediami,
 - y) inne, jakie?
-
.....

12. Realizację, których obszarów współpracy, wymienionych w pytaniu 11, uznają Państwo za satysfakcjonującą w Państwa Urzędzie (proszę wypisać litery, którymi oznaczone są zadania)?

.....
.....
.....





13. Które obszary współpracy, wymienione w pytaniu 11, wymagają, Państwa zdaniem, wzmocnienia (proszę wypisać litery, którymi oznaczone są zadania)?

.....
.....
.....

14. Proszę wskazać dwie najważniejsze formy współpracy z PES:

- zakup usług/produktów
- realizacja zadań zleconych
- wspólna realizacja projektów
- wsparcie finansowe
- wsparcie rzeczowe
- pomoc merytoryczna (np. szkolenia, doradztwo)
- inne - jakie?.....

15. Czy w okresie 2012/2013 r. powiat/gmina zlecał/a zadania publiczne PES?

- a) tak
- b) nie

16. Czy aktualnie Państwa instytucja wspomaga podmioty ekonomii społecznej?

- a) tak
- b) nie (proszę przejść do pytania nr 18)

17. Jakiego rodzaju jest to pomoc?

- a) doradztwo ogólne
- b) szkolenia ogólne
- c) doradztwo biznesowe
- d) szkolenia biznesowe
- e) opieka anioła biznesu dla podmiotu (stałe wsparcie biznesowe)
- f) podnoszenie kompetencji miękkich
- g) podnoszenie kompetencji w zakresie obszaru działalności podmiotu
- h) ułatwienia w uzyskiwaniu środków na zakładanie PES
- i) ułatwienia w uzyskiwaniu środków na rozwój PES
- j) pomoc pozyskiwaniu klientów
- k) pomoc w uwiarygodnieniu podmiotu
- l) pomoc w zakresie promowaniu podmiotu
- m) wsparcie we współpracy z instytucjami
- n) inne – jakie?.....

18. Czy samorząd spotyka się z organizacjami opracowując strategię rozwoju, bądź plan pracy na przyszłość?

- a) tak
- b) nie





19. Czy na stronie internetowej Państwa urzędu znajduje się zakładka poświęcona współpracy z PES?

- a) tak
- b) nie

20. W jaki sposób w Państwa powiecie/gminie realizowana jest wymiana informacji pomiędzy samorządem lokalnym a podmiotami ekonomii społecznej?

- strona internetowa urzędu,
- publikacje, wydawnictwa,
- specjalnie powołana komórka do organizowania kontaktów z sektorem pozarządowym,
- za pośrednictwem rady działalności pożytku publicznego,
- cykliczne spotkania przedstawicieli JST z PES,
- nie jest realizowana
- trudno powiedzieć
- inny - jaki?.....

21. Jakie informacje najczęściej przekazują Państwo organizacjom PES działającym na Państwa terenie? (proszę zakreślić max. 3 odpowiedzi)

- o planowanych kierunkach działalności oraz zadaniach realizowanych przez organy administracji publicznej i organizacje pozarządowe,
- o aktach normatywnych dotyczących sfery pożytku publicznego,
- o istnieniu innych źródeł finansowania, zwłaszcza pochodzących z innych źródeł publicznych, sektora prywatnego, funduszy celowych i prywatnych fundacji,
- o organizowanych szkoleniach podnoszących jakość pracy organizacji pozarządowych w sferze zadań publicznych, poszerzających umiejętności zarządzania organizacją,
- o szkoleniach i publikacjach oferowanych przez inne podmioty dla organizacji pozarządowych,
- bazy danych zawierające wykaz organizacji pozarządowych działających na Państwa terenie oraz realizujących zadania publiczne,
- dotyczące popularyzacji działalności organizacji pozarządowych,
- inne, jakie?

.....
.....

22. Które z usług Państwa instytucja mogłaby potencjalnie kupować od przedsiębiorców społecznych ?

	Usługa/produkt	zdecydowanie tak	raczej tak	nie mam zdania	raczej nie	zdecydowanie nie
1.	realizacja usług opiekuńczych nad osobami zależnymi					
2.	rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych					
3.	działania na rzecz reintegracji					





	społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym					
4.	usługi remontowo-budowlane					
5.	usługi komunalne					
6.	prace społecznie-użyteczne					
7.	prowadzenie noclegowni dla osób bezdomnych/usługi z zakresu pomocy społecznej					
8.	realizacja usług edukacyjnych na rzecz społeczności lokalnej					
9.	usługi biurowe					
10.	tworzenie witryn internetowych					
11.	usługi cateringowe					
12.	usługi przewozowe i turystyczne					
13.	materiały drukowane (ulotki, plakaty, katalogi)					
14.	wyroby rękodzielnicze					
15.	inne (jakie?).....					

23. W jakich jeszcze obszarach mogliby Państwo współpracować z podmiotami ekonomii społecznej? (proszę o zakreślenie właściwych odpowiedzi)

- a) kultura i sztuka,
- b) sport, turystyka i rekreacja,
- c) edukacja i wychowanie,
- d) ochrona zdrowia,
- e) pomoc społeczna i socjalna,
- f) ochrona środowiska,
- g) rynek pracy, aktywizacja zawodowa,
- h) animowanie działań wspólnot lokalnych
- i) inne
(jakie?).....
.....





24. Jakie usługi obecnie Państwa jednostka zleca firmom zewnętrznym?

.....
.....
.....

Jak ocenią Państwo dotychczasową współpracę z ww. firmami? Proszę zaznaczyć na skali, gdzie 5 - oznacza najwyższy poziom zadowolenia, a 1 – najniższy.

1 2 3 4 5



25. Jak prognozują Państwo szanse powodzenia potencjalnej współpracy z PES? Proszę zaznaczyć na skali, gdzie 5 - oznacza bardzo wysokie szanse powodzenia, a 1 – brak szans na współpracę.

1 2 3 4 5



Proszę uzasadnić powyższą ocenę:

.....
.....
.....
.....

Dziękujemy za udział w badaniu



Załącznik 2

Scenariusz wywiadu focusowego

- 1) Relacje przedsiębiorstw społecznych badanych powiatów z JST powiatu.....
 - Czy przedsiębiorstwa społeczne w Państwa powiecie podejmują współpracę z JST?
 - Jakie są najczęstsze formy współpracy między PES a JST?
 - Jaki jest zakres tej współpracy? Czego ona dotyczy?
- 2) Poziom wiedzy organów decyzyjnych JST w powiecie na temat PES
 - Czy docierają do Państwa informacje na temat aktualnych działań PES?
 - Jakiego rodzaju są to informacje? W jaki sposób są one przekazywane?
- 3) Rola i zadania PES w realizacji zadań publicznych
 - Czy Państwa zdaniem PES mogą realizować zadania publiczne? W jakim zakresie?
 - Jakie Państwa zdaniem potrzeby lokalne mogą w ten sposób zaspokajać PES?
 - Czy PES poprzez realizację zadań publicznych mogą przyczynić się do rozwoju lokalnego? W jaki sposób?
- 4) Współpraca przedstawicieli JST z PES
 - Czy byłoby Państwo skłonni zlecać część zadań publicznych PES? Jakie byłyby to zadania?
 - Na jakich zasadach byłoby Państwo skłonni podejmować taką współpracę?
 - W jakich obszarach samorządy lokalne mają największą potrzebę współpracy z PES?
 - Jakie Państwa zdaniem istniejące bądź potencjalnie niedostępne usługi z zakresu zadań publicznych na terenie gminy mogą być atrakcyjne dla przedsiębiorstw społecznych?
 - Jakie zdaniem Państwa mogą pojawić się bariery i trudności przy podejmowaniu współpracy z PES?



Załącznik 3

DYSPOZYCJE DO WYWIADU IDI

1. Czy na terenie powiatu istnieją działają przedsiębiorstwa społeczne? Jak sobie radzą?
2. W jaki sposób postrzegane są PES-y przez w instytucję, w którą Pan/Pani reprezentuje?
3. Czy lokalni pracodawcy są zainteresowani nawiązaniem współpracy z PES? Jeżeli nie, to dlaczego?
4. Czy współpraca samorządu lokalnego z przedsiębiorstwami społecznymi może przyczynić się do zaspokojenia potrzeb mieszkańców powiatu?
5. Jakie wspólne inicjatywy są lub mogą być podejmowane przez samorząd lokalny i przedsiębiorstwa społeczne?
6. Jakie warunki powinny spełniać przedsiębiorstwa społeczne, aby stać się partnerem dla samorządu w realizacji zadań lokalnych?
7. Jakiego rodzaju zadania mogłyby być zlecane przedsiębiorstwom społecznym przez instytucję, w której Pan/Pani pracuje?
8. Czy przedsiębiorstwa społeczne promują swoje produkty i usługi na lokalnym rynku? Czy działania promocyjne docierają do instytucji, w której Pan/Pani pracuje?
9. Podejmowanie, jakiego rodzaju usług społecznych/publicznych przez przedsiębiorstwa społeczne niesłoby obopólną korzyść zarówno dla samorządu/powiatu/gminy, jak i osób wykluczonych społecznie?
10. Jakie istniejące bądź potencjalnie dostępne usługi z zakresu zadań publicznych mogą być realizowane przez przedsiębiorstwa społeczne? Na jakich zasadach zlecalibyście Państwo realizacji tych usług PES-om
11. Ewentualnie jakie trudności mogą się pojawić przy podejmowaniu współpracy między lokalnym biznesem JST a PES?





Załącznik 4

Zestaw tabel z wynikami badań ankietowych

Pyt. 17. Jakiego rodzaju jest to pomoc?	N
pomoc pozyskiwaniu klientów	1
pomoc w uwiarygodnieniu podmiotu	1
pomoc w zakresie promowania podmiotu	1
wsparcie we współpracy z instytucjami	2
inne – tworzenie dobrego klimatu, zespół ds. ES	3
RAZEM	8

Pyt. 20. W jaki sposób w Państwa powiecie/gminie realizowana jest wymiana informacji pomiędzy samorządem lokalnym a podmiotami ekonomii społecznej?	N
strona internetowa urzędu	3
publikacje, wydawnictwa	1
specjalnie powołana komórka do organizowania kontaktów z sektorem pozarządowym	2
cykliczne spotkania przedstawicieli JST z PES	1
nie jest realizowana	3
trudno powiedzieć	12
inne – zespół ds. ekonomii społecznej	1
brak odpowiedzi	1
RAZEM	24

Pyt. 21 Jakie informacje najczęściej przekazują Państwo organizacjom PES działającym na Państwa terenie?	N
o planowanych kierunkach działalności oraz zadaniach realizowanych przez organy administracji publicznej i organizacje pozarządowe,	2
o istnieniu innych źródeł finansowania, zwłaszcza pochodzących z innych źródeł publicznych, sektora prywatnego, funduszy celowych i prywatnych fundacji,	1
o organizowanych szkoleniach podnoszących jakość pracy organizacji pozarządowych w sferze zadań publicznych, poszerzających umiejętności zarządzania organizacją,	1
o szkoleniach i publikacjach oferowanych przez inne podmioty dla organizacji pozarządowych,	2
bazy danych zawierające wykaz organizacji pozarządowych działających na danym terenie oraz realizujących zadania publiczne,	5
dotyczące popularyzacji działalności organizacji pozarządowych,	9
inne - współpraca z IPS	1
RAZEM	21

Pyt. 22. Które z usług Państwa instytucja mogłaby potencjalnie kupować od przedsiębiorców społecznych ?					
Usługa/produkt	<i>zdec. tak</i>	<i>raczej tak</i>	<i>nie mam</i>	<i>raczej nie</i>	<i>zdec. nie</i>



			zdania			
16.	realizacja usług opiekuńczych nad osobami zależnymi		5	6	3	4
17.	rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych		4	8		6
18.	działania na rzecz reintegracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	2	3	9	1	3
19.	usługi remontowo-budowlane	2	7	6	3	
20.	usługi komunalne		6	10	2	
21.	prace społecznie-użyteczne	2	8	8		
22.	prowadzenie noclegowni dla osób bezdomnych/usługi z zakresu pomocy społecznej	1	3	8	3	3
23.	realizacja usług edukacyjnych na rzecz społeczności lokalnej		6	8	2	2
24.	usługi biurowe	4	3	6	3	2
25.	tworzenie witryn internetowych	3	7	4	3	1
26.	usługi cateringowe	6	5	4	3	
27.	usługi przewozowe i turystyczne	4	5	6	3	
28.	materiały drukowane (ulotki, plakaty, katalogi)	6	5	6	1	
29.	wyroby rękodzielnicze	6	6	6		
30.	inne					
RAZEM		36	73	95	27	21

Pyt. 23. W jakich jeszcze obszarach mogliby Państwo współpracować z podmiotami ekonomii społecznej?	N
kultura i sztuka	7
sport, turystyka i rekreacja	10
edukacja i wychowanie	7
ochrona zdrowia	2
pomoc społeczna i socjalna	4
ochrona środowiska	2
rynek pracy, aktywizacja zawodowa	4
animowanie działań wspólnot lokalnych	8
inne - rękodzieło, pośrednictwo pracy, obsługa ruchu turystycznego	10
RAZEM	45

Pyt. 17. Jakiego rodzaju jest to pomoc?	N
doradztwo ogólne	1
ułatwienia w uzyskiwaniu środków na zakładanie PES	2
pomoc pozyskiwaniu klientów	4





pomoc w uwiarygodnieniu podmiotu	3
pomoc w zakresie promowania podmiotu	4
wsparcie we współpracy z instytucjami	1
inne - zespół ds. ES, dotacje, refundacje, staże	2
RAZEM	14

Pyt. 21 Jakie informacje najczęściej przekazują Państwo organizacjom PES działającym na Państwa terenie?	N
o planowanych kierunkach działalności oraz zadaniach realizowanych przez organy administracji publicznej i organizacje pozarządowe,	4
o aktach normatywnych dotyczących sfery pożytku publicznego,	1
o istnieniu innych źródeł finansowania, zwłaszcza pochodzących z innych źródeł publicznych, sektora prywatnego, funduszy celowych i prywatnych fundacji,	2
o organizowanych szkoleniach podnoszących jakość pracy organizacji pozarządowych w sferze zadań publicznych, poszerzających umiejętności zarządzania organizacją,	1
o szkoleniach i publikacjach oferowanych przez inne podmioty dla organizacji pozarządowych,	4
bazy danych zawierające wykaz organizacji pozarządowych działających na Państwa terenie oraz realizujących zadania publiczne,	1
dotyczące popularyzacji działalności organizacji pozarządowych,	1
RAZEM	14

Pyt. 22. Które z usług Państwa instytucja mogłaby potencjalnie kupować od przedsiębiorców społecznych?						
	Usługa/produkt	<i>zdec. tak</i>	<i>raczej tak</i>	<i>nie mam zdania</i>	<i>raczej nie</i>	<i>zdec. nie</i>
15.	realizacja usług opiekuńczych nad osobami zależnymi	4			1	3
16.	rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych		2	3		2
17.	działania na rzecz reintegracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	1	2	2	1	1
18.	usługi remontowo-budowlane	2	3	3		1
19.	usługi komunalne	1	1	3		2
20.	prace społecznie-użyteczne	2	3		2	1
21.	prowadzenie noclegowni dla osób bezdomnych/usługi z zakresu pomocy społecznej	1	3		1	4
22.	realizacja usług edukacyjnych na rzecz społeczności lokalnej	1	1	2	1	
23.	usługi biurowe		3	3		2
24.	tworzenie witryn internetowych		3	1		2
25.	usługi cateringowe	6	5		1	
26.	usługi przewozowe i turystyczne	2	5		1	1
27.	materiały drukowane (ulotki, plakaty, katalogi)	4	7	1		
28.	wyroby rękodzielnicze	4	1			1



RAZEM	28	39	19	8	20
--------------	-----------	-----------	-----------	----------	-----------

Pyt. 23. W jakich jeszcze obszarach mogliby Państwo współpracować z podmiotami ekonomii społecznej?	N
sport, turystyka i rekreacja,	1
edukacja i wychowanie,	2
pomoc społeczna i socjalna,	4
ochrona środowiska,	1
rynek pracy, aktywizacja zawodowa,	8
animowanie działań wspólnot lokalnych	2
brak odpowiedzi	1
RAZEM	19

Pyt. 4. Jakie są główne korzyści osiągnięte dzięki współpracy Państwa instytucji z podmiotami ekonomii społecznej?	N
stworzyliśmy dzięki temu miejsca pracy	4
zbudowaliśmy lokalne partnerstwo	7
możemy liczyć na wsparcie PES przy definiowaniu problemów i poszukiwaniu rozwiązań	4
problemy społeczne są rozwiązywane efektywniej	7
RAZEM	22

Pyt. 10. Co najbardziej cenią sobie Państwo w dotychczasowej współpracy?	N
dobry przepływ informacji	3
wspólne działanie, wspólne przedsięwzięcia	6
otwartość na współpracę	8
innowacyjność rozwiązań stosowanych przez przedsiębiorców społecznych	3
realizacja celów społecznych przez przedsiębiorców społecznych	2
brak odpowiedzi	5
RAZEM	27

Pyt. 11. Jakie formy współpracy merytorycznej (pozafinansowej) samorządu z podmiotami ekonomii społecznej/organizacjami pozarządowymi są stosowane w Państwa powiecie/gminie?	N
wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności przez organy administracji publicznej i organizacje,	8
konsultowanie projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji,	4
konsultowanie projektów aktów normatywnych dotyczących sfery pożytku publicznego z radami pożytku publicznego,	3
tworzenie wspólnych zespołów doradczych i inicjatywnych, składających się z przedstawicieli sektora pozarządowego i administracji publicznej,	1



doradztwo i udzielanie organizacjom pomocy merytorycznej w przygotowaniu projektów i pisaniu wniosków,	2
zawieranie umów partnerstwa określonych w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju,	2
udzielanie informacji o istnieniu innych źródeł finansowania, zwłaszcza pochodzących z innych źródeł publicznych, sektora prywatnego, funduszy celowych i prywatnych fundacji,	2
organizacja wspólnych konferencji i seminariów,	1
wspólne rozpoznawanie potrzeb i wspólne planowanie działań służących zaspokojeniu tych potrzeb,	3
wzajemne wykorzystywanie wiedzy profesjonalistów pracujących w administracji publicznej i organizacjach,	2
prowadzenie bazy danych o organizacjach pozarządowych realizujących zadania publiczne,	3
udostępnianie wykazu organizacji pozarządowych na stronach internetowych organów administracji publicznej,	3
inicjowanie lub organizowanie szkoleń podnoszących jakość pracy organizacji pozarządowych w sferze zadań publicznych, poszerzających umiejętności zarządzania organizacją,	2
udzielanie bezpłatnych porad prawnych dla organizacji pozarządowych,	2
popularyzacja działalności organizacji pozarządowych na stronach internetowych administracji publicznej,	2
RAZEM	40

